

Поляк за походженням, українець за духом

(до 155-річчя від дня народження В. В. Городецького)

«Людина живе, поки її згадують. Архітектор нагадує про себе своїми творами. В. Городецький живе в Україні, Польщі, Ірані, живе у гарних будівлях, залишених людям». Це рядки з книги Дмитра Малакова, науковця, історика-краєзнавця, автора багатьох книг з історії архітектури Києва. Завдяки таким небайдужим людям, як Дмитро Малаков, як письменник Віктор Некрасов, постать Владислава Владиславовича Городецького, талановитого творця, здочого-новатора, почала

виринати із мороку забуття.

Неподалік від станції метро Майдан Незалежності знаходиться чудовий пам'ятник Владиславу Городецькому, видатному архітектору України, митцю, що змінив та прикрасив вулиці Києва на століття, залишив по собі добру згадку своїми шедеврами, що витримали випробування часом. Майстер присів випити кави за столиком, що розрахований на двох, навпроти вітрини з модним одягом. Біля філіжанки з кавою

лежить книга «В джунглях Африки. Дневник охотника», автором якої є Владислав Городецький.

Митець навіки застиг у бронзі, залишивши киянам по собі не тільки дивовижні творіння, а й масу загадок та легенд.

Бронзовий архітектор

лише загадково ледь-ледь посміхається нам. Автори цього сучасного пам'ятника: архітектор В. Скульський, скульптори В. Щур, В. Сивко, ідея архітектора Р. Кухаренко.

З цим пам'ятником пов'язані сучасні міські легенди.

Серед киян побутує повір'я: якщо у кого-небудь виникають проблеми з нерухомістю або з будівництвом житла, то потрібно прийти до Владислава Владиславовича, попити

з ним кави і запитати шляхи вирішення тієї чи іншої проблеми. Інша легенда говорить: якщо торкнутися цієї книги, то, завдяки бажаній подорожі, ви попадете в місце своєї мрії.

Прізвисьце Городецького відомо, мабуть, не тільки в Україні. Один із найталановитіших архітекторів свого часу, він змінив обличчя багатьох міст не тільки нашої Батьківщини. Творіння Владислава Городецького є в Україні, в Польщі, Ірані. Він був одним із найвідоміших і найпопулярніших київських архітекторів минулого.

Приїхавши до Києва в 1891 році, митець прожив тут плідні 30 років, залишивши яскравий слід в історії архітектури міста. Завдяки таланту, своїй праці, вмінню добиватися бажаного, шляхтич зі збіднілого роду досягнув в житті великих висот. Владислав Городецький мав титул чиновника п'ятого класу і був статським радником, а це цивільний відповідник генерал-майора. Також архітектор керував відділом містобудування Київської міської думи. Він відповідав за проектування вулиць і затверджував проекти оригінальних будівель для Києва.

Городецький був талановитим архітектором, промисловцем, дизайнером інтер'єрів, письменником, художником, фотографом. Мав також успіх і як дизайнер вбрання і ювелірних прикрас для власної дружини та доньки, моделював театральні костюми.

Владислав Городецький походив із старовинного польського шляхетного роду з Поділля, що підтверджено російськими дворянськими правами. За свідченнями Дмитра Малакова, відомого киевознавця, вірогідно, що далекі прадіди Городецьких походили від кримських татар, і далеким предком цього роду є мстиславський татарин Мангут. Близько 1500 року йому належало село Городець у Мстиславському воєводстві, звідси, мабуть і пішло прізвисьце Городецький.

Один дід Городецького брав участь у польському повстанні 1831 року, другий, зі сторони матері, був відомий, як автор наукових праць з економіки сільського господарства і фольклористики та як агроном. Батько майбутнього архітектора Владислав-старший одержав освіту в престижному на Поділлі навчальному закладі — Немирівській гімназії, що була заснована поміщиком, меценатом, графом Болеславом Потоцьким. По закінченні гімназичного курсу він склав іспит і вступив до російського війська в Ольгопольський уланський полк унтер-офіцером. Батько Городецького був учасником Кримської війни 1853-1856 років і мав бронзову медаль на Андріївській

стрічці за хоробрість. Він також був командиром повстанців у Другому польському повстанні 1861 року.

Через хворобу майбутній батько Владислава Городецького, вийшовши у відставку у 1860-ті роки, повернувся в родинний маєток в селі Жабокричі Подільської губернії. За порядність був обраний попечителем сільських хлібних запасних магазинів без сплати винагороди. Незабаром він одружився з Леопольдиною Глюзинською, донькою поміщика із сусіднього села Шолудьки (тепер це село Немирівського району Вінницької області). Там, 4 червня (23 травня за старим стилем) 1863 року і народився їх первісток — Лешек Дезидерій (що перекладається з латини як жаданий, бажаний) Владислав Городецький, або Владислав Владиславович Городецький, так його називали на російський лад.

Молода родина перебралася в Жабокричі, рідне село голови сім'ї. Сім'я була не дуже заможна, як для поміщиків того часу. Після смерті діда, Юзефа Глюзинського, село Жабокричі було продане за борги. Родина мусила повернутися в Шолудьки. Коли юному Лешеку виповнилося десять років, було описано вже й рухоме батьківське майно. Серед майже 50 речей, занесених до переліку, найціннішим виявився «фортеп'ян віденський, фабрики Зейтнера, повної октави, горіхового дерева, оцінений в сто рублів». За ним, по вартості, йшов більярд (50 руб.), далі — «карета чотирьохмісна з прибором стара» (40 руб.) та коні, четвірка сірої масті та один карої, тобто, для упряжі і верхової їзди.

До 16 років хлопець здобував освіту вдома. У 1879 році Лешек з матір'ю переїжджають до Одеси для продовження навчання. Підлітка віддають в реальне училище (середній навчальний заклад технічного профілю) при лютеранській церкві Святого Павла. До речі, це училище в різний час закінчили такі відомі люди, як Лев Троцький, Святослав Ріхтер (батько якого, Теофіл Ріхтер, був органістом церкви), майбутній академік Валентин Глушко. Троцький, що закінчив училище у 1895 році, згадував: «У реальному училищі Святого Павла рівень вчителів був, мабуть, вище середнього. Училище вважалось хорошим, і не без підстави...»

У реальному училищі Владислава менше захоплювали «точні» предмети, значно більше його цікавило все, що пов'язане з малюванням та кресленням. В атестаті, виданому в 1884 році за вивчення точних наук оцінки «добре», а з предметів, де був

потрібен талант художника чи кресляра, стоїть «відмінно».

На світлині: Одеса, церква Святого Павла

Вже у п'ятому класі майбутній архітектор одержав із самого Петербурга свідоцтво ради Імператорської академії мистецтв про те, що постановою особливої конкурсної комісії він визнаний гідним похвали за класний учнівський «рисунок ручним пензлем з гіпсу». Відзначаючи успіхи Лешека Городецького з малювання та, можливо, передбачаючи його майбутні перспективи, педагогічна рада Одеського реального училища Св. Павла нагородила «похвальним листом учня VI класу Городецького Лешека (він же Владислав) за благодійні та відмінні успіхи з рисування, виявлені ним у 1883/4 рр.». Цей документ підписали в Одесі директор училища фон Цедельман та всі викладачі. Відтак, згідно з правилами, Лешек Городецький міг вступити до вищих спеціальних закладів.

*На світлині:
Академія мистецтв у Петербурзі*

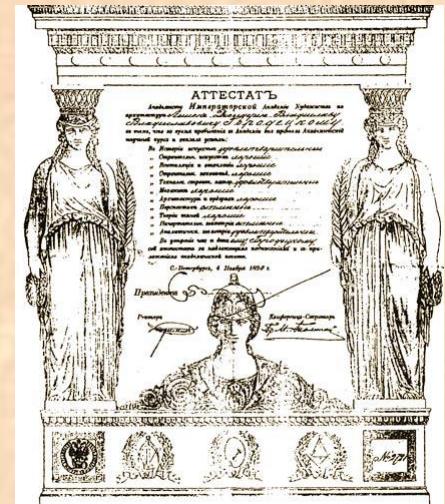
вирішили прийняти незважаючи на його 22 роки.

Він вирішує подавати документи до Академії мистецтв у Петербурзі. Згідно зі статутом Академії, туди приймалися особи від 16 до 20 років. Як виняток, при відмінних природних здібностях та з дозволу президента Академії, допускалися деякі відступи для абітурієнтів у більш старшому віці.

Малюнки Владислава справили сильне враження на приймальну комісію і його

Напевно, уродженцю лагідного теплого Поділля та вчорашньому одеському реалістові Лешку Городецькому, важко було звикати до холодного, похмурого Петербурга. Молодий академіст часто хворів, про що свідчать довідки лікарів у його особистій справі. За порадами медиків, він мусив пропускати заняття, а то й зовсім залишати на певний час Петербург, щоб підлікуватися. Закінчивши чотири курси, Владислав через стан здоров'я залишає столицю і йде помічником головного архітектора Київського навчального округу. Протягом двох років Городецький займається практичною роботою: бере участь у проектуванні та спорудженні будинку Уманської прогімназії.

*На світлині:
атестат В. Городецького
про закінчення Академії*

Головний архітектор Київського навчального округу військовий інженер-підполковник Микола Чекмарьов, що відносився од Владислава по-батьківськи, був задоволений своїм помічником і відправив похвальний відгук до Академії мистецтв. У свідоцтві за підписом Чекмарьова відмічається, що «Академіст архітектор Лешек Владиславович Городецький впродовж двох років — 1889 та 1890 перебував при мені, з дозволу Пана Попечителя Київського учбового округу, на посаді помічника та

виконував роботи по спорудженню кам'яного двоповерхового будинку Уманської прогімназії. Роботи, як конструктивні, так і з оздоблення фасаду і приміщень, виконані паном Городецьким ... із знанням справи, про що й свідчу власноручним підписом». На аркуші стоїть позначка: «зачислит. 2 года практ.», тобто зарахувати два роки практики.

*На світлині:
Уманська прогімназія*

Керівництво Академії погодилося зарахувати

два роки відсутності свого вихованця як проходження практики і відновило його в числі студентів.

Однак вологий петербурзький клімат, що згубно діяв на здоров'я Владислава, не

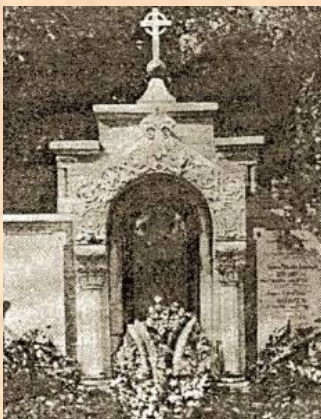

дозволив продовжувати навчання у Петербурзі і йому тільки залишалося письмово звернутися до ради Академії з проханням видати велику срібну медаль про закінчення академії. Академія мистецтв присвоїла йому лише звання класного художника III ступеня. Документ, підписаний великим князем Володимиром, давав право «зводити будівлі». Але Городецький хоче бути дипломованим архітектором. І в грудні 1890 року він висилає зроблений ним архітектурний проект Уманської прогімназії з проханням зарахувати цей проект як дипломну роботу й вислати диплом. Столична професура оцінила проект, що був професійно виконаний Городецьким.

На початку 1891 року Владислав Городецький одержав академічний диплом і в цьому ж році, трохи поживши в селі у батьків, поїхав до Києва – тепер уже дипломованим архітектором. З цього часу і аж до громадянської війни доля пов'язує Владислава Владиславовича з Києвом, що став містом його найвищого творчого злету.

Він був молодим та амбітним, грошей було обмаль, тому як архітектор, що ще не мав досвіду, брався за різні проекти. Переживши бідність, Городецький все життя прагнув «реабілітуватися», проявляючи завидну працьовитість, знання справи та фінансову кмітливість.

Із замовленнями на виконання архітектурних робіт його виручали знайомі, що знали Лешека ще по Подільській губернії: це графи Потоцькі, що були сусідами його батьків, Всеволод Аврамович Рубінштейн, найбільший землевласник у Шолудьках та директор Південно-Російського промислового банку та інші. А ще Городецький був завзятим мисливцем і це, як не дивно, допомагало йому в пошуках замовлень. Адже київські мисливці були людьми заможними та впливовими і мали бажання вкладати

*На світлині:
Сімейна усипальниця
Штейнгелів*

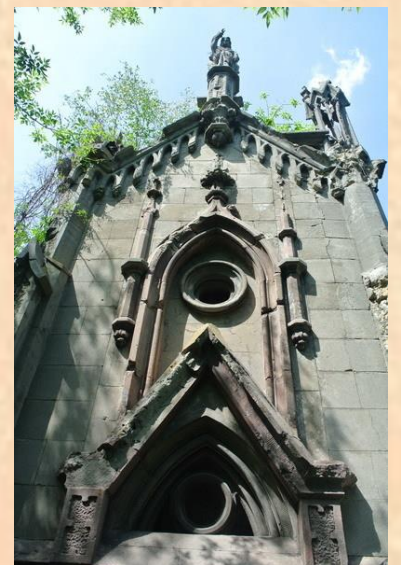
гроші в будівництво. Першими роботами стали павільйон і тир Київського відділу Імператорського товариства правильного (тобто, «за правилами») полювання, спроектовані безоплатно й побудовані під авторським наглядом Городецького на пустирі біля Лук'янівського православного кладовища.

Закономірно, що молодий архітектор одержує замовлення від родини барона Штейнгеля, який був завзятим мисливцем. У зв'язку зі смертю баронеси Марії Штейнгель, дружини

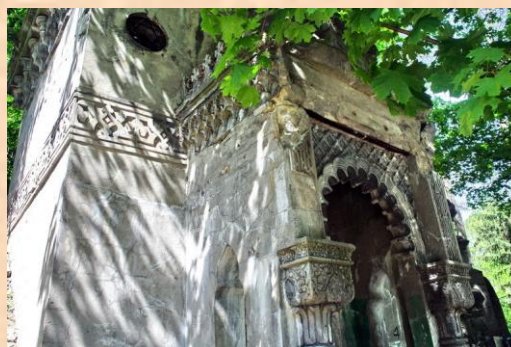
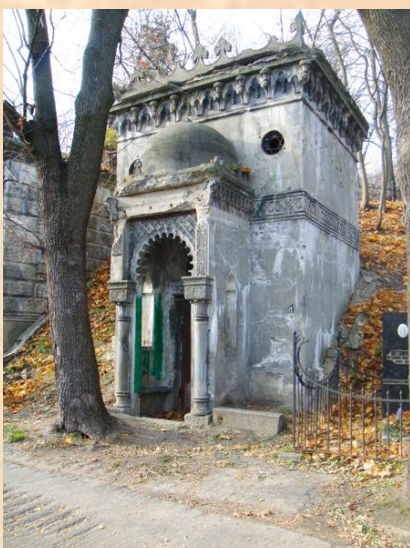

«залізничного короля», Городецькому замовили проект сімейної усипальниці на кладовищі Аскольдова могила, з яким він справився блискуче. У проекті митця був не тільки різьблений іконостас з білого мармуру і тонкий «кельтський» хрест, але й оглядовий майданчик перед усипальницею. Очевидець розповідав: «Усыпальница занимает самое большое пространство на кладбище — в длину имеет 6 сажень и в ширину 8 сажень. В восточной стороне стоит роскошной работы иконостас из белого мрамора с ионийскими колоннами... С западной стороны усыпальницы выступает балкончик квадратной формы, с которого открывается чудный вид на Днепр и его окрестности. Усыпальница огорожена железной оградкой, укрепленной 16 колонками на фундаменте из дикого гранита».

Ім'я архітектора Городецького почало набувати популярності. За проектами та під наглядом Городецького в Києві споруджено багато різних за призначенням та архітектурними стилями об'єктів.

*На світлинах:
мавзолей Вітте на Старому Байковому кладовищі.*

*На світлинах:
на Новому Байковому кладовищі зберігся
мавзолей Тишевичів, виконаний у мавританському стилі*

Городецькому пощастило творити під час «будівельної лихоманки». На рубежі століть в історії Києва був економічний підйом і, як наслідок, зводилися готелі, банки, будувалися навчальні заклади, бібліотеки і читальні зали, театри, фабрики і заводи, а особливо масово почали зводити багатоповерхові прибуткові будинки. В Києві вже протягом двадцяти років діяв водогін, щойно дала струм перша центральна електрична станція біля міського театру, проте не було ще трамваю, каналізації, не було величезної більшості тих споруд, без яких сьогодні важко уявити центр міста. Владислав Городецький з'явився вчасно, подальша забудова відбувалася при ньому і за його участі. Багато будинків, побудованих за проектами митця, до сих пір є «візитною картою» Києва.

В цей час зростала кількість цегляних заводів, ціни на цеглу підвищились удвічі, банки щедро видавали позики на будівництво, місто змінилося до невпізнання. За кілька років було збудовано близько тисячі будинків, після чого забудовна лихоманка почала стихати.

Коли в 1894 р. в Києві почалося спорудження міської каналізації, влада залучила до цього серйозного проекту й Городецького. Він одразу засновує Будівельну контору домової каналізації архітектора Городецького і проводить через неї всі замовлення. Це була поки що доволі прозаїчна робота: контора проектувала вуличні теплі цивілізовані туалети, ретирати, так їх тоді називали, та підключала їх до системи міської централізованої каналізації. Але це дозволило Городецькому заявити про себе не просто як про архітектора, а як про власника солідної будівельної фірми. До речі, архітектори займалися не тільки спорудженням будівель за власними проектами, але й здійснювали технічний нагляд за будівництвом.

В той час архітектори, як і інженери, лікарі, адвокати, художники, на прожиття та утримання родин та помешкань мусили заробляти приватною практикою. Отож, широке коло знайомств було певною запорукою процвітання й добробуту їх родин. А коло знайомих Владислава Городецького постійно збільшувалося.

У 1896 році почалася активна забудова колишньої садиби Фрідріха Мерінга (інколи вживають – Мьорінг), відомого і, мабуть, найбагатшого київського лікаря, який завдячував багатству не тільки своїй лікарській практиці, а й обладкам з нерухомістю. Він також володів садибою у нас на Вінниччині, у Старій Прилуці, зараз

це село Липовецького району. Забудова була масштабним проектом. Садиба, що була розташована у центрі Києва, займала 10 гектарів!

Садибу розділили на 18 ділянок. Необхідно було прокласти чотири нові вулиці, площу,

звести

багато будинків і

допоміжних прибудов. Йшлося про елітну забудову, оскільки колишня садиба прилягала до головної вулиці – Хрещатика. Про таке замовлення можна було тільки мріяти!

На світлині:

садиба Мерінга з озером в центрі Києва

Виконавцями стали молоді київські архітектори Г. Шлейфер і В. Городецький. Разом вони вже спроектували і звели найпрестижніший у Києві готель «Континенталь» (у наш час тут розташована консерваторія), заробивши на цьому великі гроші. Реклама того часу запевняла: «Готель «Континенталь» за розташуванням приміщень, зручностями і красою оздоблення суперничає з кращими готелями Європи». У «Континенталі» в різні роки зупинялися І. Бабель, К. Бальмонт, І. Еренбург, О. Мандельштам, Ф. Шаляпін, В. Маяковський та багато інших знаменитостей. Між іншим, Шаляпіну довелося побігати по дахах готелю та прилягаючих будинків, рятуючись від київських шанувальників, щоб вчасно потрапити на власний виступ в модерновий «Гіппо-палас».

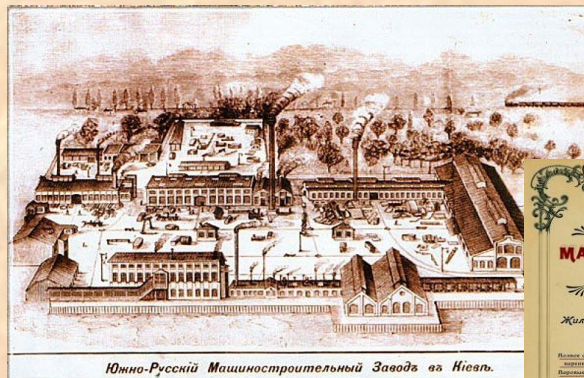
Швидше за все, гроші за проекти «Континенталу» та забудови садиби Мерінга дозволили Городецькому стати співвласником цементного заводу «Фор». На заводі, який, до речі, проектував все той же невтомний Городецький, у 1898 році запровадили виробництво якісного портланд-цементу, тут виробляли залізобетонні вироби, мозаїчні плитки для підлоги, порожнистий камінь та цементно-піщану цеглу. Владислав Владиславович при виконанні подальших своїх проектів використовував матеріали тільки виробництва заводу «Фор».

Владислав спроектував нові вулиці, а також став архітектором ряду будинків на

непарній стороні Миколаївської вулиці, в одному з цих перших будинків він оселився. Городецький проявив себе не тільки як здичий, але і як розсудливий фінансист. За копійки, та й то в кредит, викупив дві ділянки землі з колишньої садиби Мерінга. На ці дві ділянки, що були на крутому відкосі Банкової, навпроти нинішньої Адміністрації президента, не було охочих. Після чергової уцінки, спочатку одну з двох «неліквідних», а потім і другу ділянку надумав купити Городецький. Потім відправився в Товариство взаємного кредиту, де під заставу земельних ділянок отримав готівку на будівництво першого поверху свого майбутнього будинку. Далі, заклавши перший поверх, взяв кредит на другий, а заклавши другий – на третій. За цією схемою Городецький зміг звести всі шість поверхів і дах за один будівельний сезон – з весни до осені 1901 року. В той час таке кредитування широко практикувалось, бо кредити були приблизно під 7-8% річних, що було вигідно для власників будівель.

У 1896 році В. Городецький отримав велике замовлення: розробити проект Південноросійського машинобудівного заводу – від генерального плану до кожного з корпусів. Завод до цих пір знаходиться на вулиці Жилянській, 107, а зараз це – знаменита «Ленінська кузня». Висока якість проектування й виконання будівельних робіт вже прислужилися кільком прийдешнім поколінням.

Южно-Русский Машиностроительный Заводъ въ Кіевѣ.

В цей же, багатий на події, 1896 рік, Владислав Владиславович одружується на Корнелії-Жозефіні Марр, доньці київського промисловця саксонського походження, купця I гільдії, власника двох дріжджово-винокурних заводів на Куренівці. Сама Корнелія-Жозефіна володіла броварнею. Ходили чутки, що Городецького спокусили мільйони тестя та багатий посаг дружини, але і він до цього часу уже сам досяг значних статків. За легендами, Корнелія Марр нагадувала йому циганську дівчину Раду, його юнацьке кохання.

Шлюб Городецьких, наперекір пліткам, був щасливим. Подружжя прожило в мирі та злагоді більше 30-ти років. Пан Городецький, як міг, виконував прохання та капризи коханої жінки. Він мав відмінний смак у всьому, а тому його дружина не раз викликала фурор в суспільстві, з'являючись в туалетах і коштовностях, що були виконані за його ескізами. Митець також створював чудові костюми, взуття та прикраси не тільки для дружини і доньки, але й для акторів театру Соловцова. Корнелія-Жозефіна пережила чоловіка на 32 роки, залишаючись до смерті невтішною вдовою.

Городецький отримує багато замовлень, будівельні роботи по проектам та під його керівництвом йшли майже одночасно не тільки в Києві, а й в Умані, Тульчині, Житомирі, Сімферополі. І всюди використовувався цемент заводу «Фор». В одній людині співіснували хист митця, ділова хватка підприємця, працьовитість робітника. Оригінальність та вишуканість проектів талановитого архітектора привертає увагу нових замовників.

*На світлині:
будинок Бендерського*

Так з'явився будинок, що був побудований на замовлення одного з помічників присяжного повіреного Бендерського (якого нині скоріше б назвали найвпливовішим адвокатом), на Великій Васильківській, 25. Тоді ж побудували будинок Страхового товариства «Росія» на Хрещатику з популярною кондитерською «Жорж» на першому поверсі,

інтер'єр якої був оформлений молодим, але вже багатообіцяючим художником Михайлом Врубелем.

Наш сучасник, письменник, дослідник історії Києва, сценарист Станіслав Цалік пише про кондитерську: «...остановимся на углу Прорезной. Здесь на первом этаже красивого дома, построенного по проекту Владислава Городецкого, расположено еще одно легендарное заведение с вывеской «Жорж» – рай для сладкоежек и любителей кофе... А «Торт от Жоржа» являлся любимым лакомством самых состоятельных жителей Киева».

На світлинах:

будинок Страхового товариства «Росія» з розташованим тут кафе «Жорж»

Саме з цієї будівлі 24 вересня 1941 р. фашистські окупанти почали підривати Хрещатик.

За проектами Городецького побудовано на Миколаївській, 13 меблеву фабрику Й. Кімаєра з фешенебельним салоном-магазином (нині у цьому будинку розміщується Міністерство юстиції України) та комісіонерство «Работник» (нині — сусідній з ним будинок № 11).

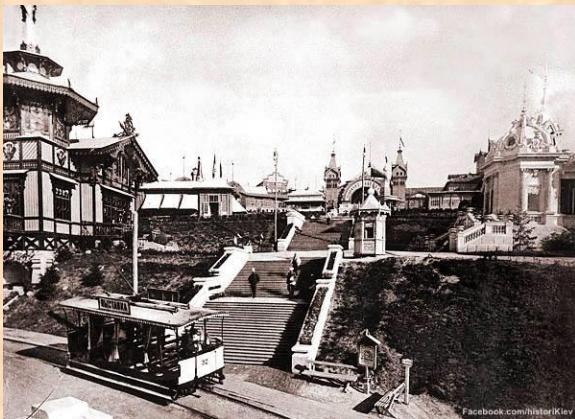

Комплекс цих будівель, що колись належав київському меблевому королю, не раз опинявся жертвою війн і пожеж. Однак будова зберегла колишню красу. Цікаво, що над фронтоном цієї будівлі до цих пір видно дату заснування фірми Й. Кімаєра — «1884». Вона збиває з пантелику краєзнавців: невже будинок побудований в 1884-му році, якщо відомо, що вулицю проклали тільки через рік.

З того часу до Городецького прийшла заслужена слава талановитого, підприємливого, відомого архітектора, людини неординарної та творчої.

У 1897 році, у Києві на схилах Черепанової гори відбулася сільськогосподарська та промислова виставка, що було грандіозною подією в житті всієї Російської імперії. Було відомо, що її відвідають члени царської родини, тож участь у виставці була питанням престижу. Це стало для Городецького переломним моментом в його кар'єрі як архітектора.

На світлині:

Черепанова гора; один із перших електричних трамваїв в Російській імперії зупинявся біля входу на виставку 1897 року

Майбутні експоненти спеціально замовляли павільйони, в яких можна було б найкраще представити свою продукцію. Кілька замовлень на проектування виставкових павільйонів одержав Городецький від графів Потоцьких та Гірничого відділу. Ці оригінальні будівлі стали окрасою виставки.

Виставку відвідало понад мільйон осіб. Павільйони, що були споруджені Городецьким з дерева, викликали сенсацію, у репортажах в газетах про них писали окремо.

Особливо вразив публіку павільйон графа Костянтина Потоцького, що був зведений у вигляді палацу з пишним декором. Зовсім в іншому стилі був побудований павільйон Юзефа Потоцького, він нагадував мініатюрний мисливський замок. А павільйон

Гірничого відділу був спроектований Городецьким у вигляді підземелля з імітацією справжньої шахти. На жаль, за умовами контракту, всі павільйони після закінчення виставки підлягали знесенню. Отже, невдовзі після завершення заходу виставкове містечко з ошатними павільйонами було ліквідовано.

Музей старожитностей

В Києві, на вулиці Грушевського повстає стара, похмура, нібито вкрита патиною давнини, будівля з колонадою і портиком, вхід в яку охороняють два величних лева та грифони. Ця будівля, що схожа на античний храм, є Національним художнім музеєм України. Перша офіційна назва звучала так: Художньо-промисловий і науковий музей імператора Миколи Олександровича.

Урочисті сходи, великі простори анфіладних залів відповідали сталим уявленням про храм мистецтв. Таким він і став для киян.

Музей з'явився завдяки суспільній ініціативі жителів Києва. Група київських учених і колекціонерів ініціювала створення загальнодоступного міського музею. Але на пошуки фінансування пішов не один рік. Коли на престол вступив імператор Микола II, вчені звернулися до нього. Імператор виділив на достойний почин аж 100 тис. царських рублів (далі руб.)! Слідом за цим і місцеві багатії, відомі підприємці й меценати, виразили бажання матеріально підтримати майбутній музей, об'єднавшись у 1897 році в Товариство старожитностей і мистецтв. Правління товариства очолювала спочатку графиня М. Мусіна-Пушкіна, а з 1902 року – колекціонер Богдан Ханенко, зять цукрового магната Миколи Терещенка.

Кияни спільними зусиллями зібрали ще приблизно стільки ж грошей, скільки дав Микола II. Земельну ділянку для музею безкоштовно надало місто, не пошкодувавши

місця в самому центрі, за два кроки від Царської (тепер Європейської) площі. Велика заслуга в будівництві Музею належить Богдану та Варварі Ханенкам, Вікентію Хвойці, Миколі Біляшівському. 108 тис. руб. на будівництво Музею виділили Терещенки (при загальній вартості будівництва 249 тис. руб.). Значний внесок в колекцію музею зробив Богдан Ханенко, який подарував свою археологічну колекцію з 3145 предметів, що оцінювалась в 70 тис. руб., а це більше половини вартості всіх експонатів музею на час його відкриття.

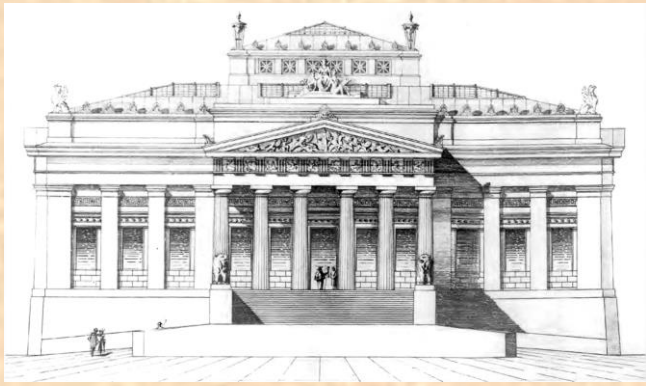

*На світлинах:
меценати Богдан Іванович та
Варвара Ніколівна Ханенки*

Вікентій В'ячеславович Хвойка зайняв почесну посаду хранителя музею, він віддав музейній справі всю свою наснагу і працював у міському музеї до останніх днів життя.

В основу фондів була покладена його колекція, а разом із нею — збірки, передані в дар меценатами Бобринськими, Ханенками й Терещенками.

Як це було прийнято в ті часи, був призначений конкурс на кращий проект будівлі музею. Переможцем конкурсу став проект під девізом «У короткий термін», автором якого був московський архітектор П. С. Бойцов. Він, хоч і виграв конкурс на проект та будівництво музею, але згодом посварився із замовниками. Бойцов не побажав порозумітися з київською громадськістю, не захотів урахувати важливого фактора у розташуванні будівлі музею, фасад якої мав бути розвернутий на Царську, а не на Олександрівську вулицю. Московський архітектор, отримавши гонорар в сумі 800 руб. за ескіз, поїхав з Києва. Детальну розробку проекту і підготовку креслень доручили В. М. Ніколаєву, колишньому міському архітектору, члену правління Товариства старожитностей і мистецтв, одному з ініціаторів та організаторів будівництва музею. Упродовж кількох місяців Ніколаєв доопрацьовував проект, але його роботу не затвердило губернське правління.

Вячеслав Городецький став третім архітектором, який працював над створенням музею. Зодчий хотів реалізувати свої художні здібності і брався за будь-які проекти, йому була цікава всіляка творча робота. Тому він з радістю прийняв пропозицію продовжити реалізацію проекту

московського архітектора Бойцова. Порівнюючи перші проекти, можна з упевненістю сказати, що градоначальники не помилилися — варіант Городецького вдаліший.

В результаті, на заключних кресленнях Городецького можна було побачити гарну монументальну та ефектну будову. Як виявилось, занадто ефектну. У всякому разі, двохсот тисяч на реалізацію проекту явно не вистачало. А потік пожертвувань на той час ущух. В Товаристві старожитностей і мистецтв почалися суперечки: спрощувати вигляд музею чи чекати на подальші оказії? Чекати вони не хотіли. Виникла нова концепція: звести відразу лише першу чергу, оформивши лицьові фасади. А другу чергу, тильні фасади, добудувати за кращих часів.

Необхідно відзначити, що Владислав Городецький не применшив авторство свого попередника, про що свідчить його автограф на кресленнях: «Проектував архітектор Городецький за ескізом архітектора Бойцова».

Будівля набула давньогрецького стилю, а його пишним фасадом архітектор майстерно «відвернув» увагу від недобудови самої споруди, на яку просто не вистачило коштів, виділених Товариством любителів старожитностей.

Над входом в музей у трикутному фронтоні розмістили скульптури, які символізують «Торжество мистецтва». В цій композиції жінка-символ мистецтва виїжджає на колісниці в оточенні амурів. На даху музею теж скульптурна композиція: покровитель мистецтв бог Аполлон покладає руки на статуї, що символізують живопис та скульптуру.

Музей посідає чотири поверхи, хоча з головного фасаду здається двоповерховим. Тут є ліфт, чотири зали останнього поверху мають верхнє природне освітлення. Ця будівля у свій час була одною з найкращих в Європі, що були збудовані та призначені спеціально для музеїв.

У старовинному путівнику по Києву читаємо: «На бічних виступах сходів встановлені фігури двох грандіозних левів в позі грізного пробудження. Вони нібито оберігають вхід в цю скарбницю старовини і мистецтва».

Будівництво музею тривало з 1897 по 1901 рік, а остаточно завершено було тільки в кінці 70-х років минулого століття, коли Городецького вже давно не було на цьому світі. Будинок музею у 1967-1972 роках за проектом архітектора П. Ф. Петрушенка було розширено з тильної сторони, що дозволило майже вдвічі збільшити експозиційні площі.

Не дивлячись, що будівля була недобудована, горельєфний фронтон «Торжество мистецтва» та величезні статуї левів, висотою майже у 3 метри, з гривами, що «наче розвіює вітер» і дотепер викликає захоплення у наших сучасників. Все це виконано з бетону за ескізами Городецького.

Владислав Городецький при будівництві залишався вірним своїй команді:

будівельні роботи виконував відомий київський підрядник Лев Гінзбург, з яким Городецький співпрацював на всіх подальших об'єктах, як і з гірничим інженером, фахівцем із бетонних набивних паль Антоном Страусом, відомим київським інженером, який першим застосував при будівництві будівель технологію використання бетонних паль, що згодом широко використовувалося в інших містах Європи.

Скульптурним оформленням музею займалася «Художньо-скульптурна і декоративно-будівельна майстерня Еліа Йосиповича Саля». Еліо Саля – італійський архітектор, майстер декоративної скульптури, портретист. З кінця XIX ст. працював у Києві разом з братом Еудженіо. В Київському міському Художньому училищі був викладачем скульптури та викладав у 1-му Комерційному училищі. До речі, з Еліо Саля пов'язана біографія генія Антоніо Гауді. 12 років Гауді працював креслярем під керівництвом нерозлучного друга нашого неповторного Владислава Городецького! Почавши сумісну роботу, Саля та Городецький довгі роки співпрацювали та дружили.

Ім'я італійця викарбовано на цоколі колони будинку нинішнього Нацбанку України на Інститутській, в Петербурзі він оформляв великокнязівський палац на набережній Мойки.

Довідники пишуть, що заслуга В. Городецького в тому, що при змінах і доповненнях проекту Бойцова він «вперше застосував своє дивовижне вміння органічно об'єднати будову з місцем її розташування» (цитата з книги Дмитра Малакова «Виклик будівничого»).

Першу експозицію музею було розгорнуто як виставку, що відкрилася 1 серпня 1899 року з нагоди 11-го Археологічного з'їзду. Видатний дослідник української старовини, чеський та український археолог, Вікентій Хвойка презентував вперше в історії свої знамениті археологічні знахідки, що були зроблені в селах Трипілля та Гребінка.

В роботі з'їзду приймали участь професори з європейських університетів і про відкриття В. Хвойки відразу стало відомо в Європі, інформація пішла світом. До речі, організація виставки Вікентієм Хвойкою — це

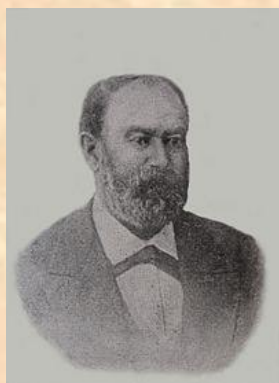

вчинок хороброї людини. Українська мова та культура були суворо заборонені у царській імперії. Експонати виставки трипільської культури показували прадавню історію України, яку російська, а потім і радянська влада старанно приховувала.

Офіційне відкриття «Київського художньо-промислового і наукового музею» відбулося у грудні 1904 року. Ще хотілося зазначити, що виявляється, первісно колір музею не був таким темно-сірим та похмурим, як ми його бачимо нині. У проєкті Городецького споруда мала радісне піщане забарвлення.

Караїмська кенаса — візерунок у камені

Майже одночасно з допроекуванням та будівництвом музею, Городецькому було доручено виконати ще один незвичайний проєкт по вулиці Ярославів Вал, 7. В 1898 році Владислав Владиславович, який був в цей час уже дуже популярним та модним архітектором, отримав пропозицію від «тютюнового короля», одного з найбагатших промисловців Києва, Соломона Когена, голови громади київських караїмів, спроектувати караїмську кенасу, молитовний будинок, або як називали караїми – «будинок зборів».

На світлині:
Соломон Коген

Караїми — нечисленна

тюркомовна народність, що традиційно сповідує караїмізм. Тюркомовні караїми є корінними жителями Кримського півострова, потомками племен, що прийняли караїмізм — різновид іудаїзму, який визнає лише писаний Ветхий завіт і відкидає Талмуд.

В ті часи прізвище Коген було популярним серед киян бо, між іншим, «цигарки Когена» вважалися найкращими в Російській імперії. Соломон Коген важко захворів і, вирішивши залишити про себе добру пам'ять у київських караїмів, виділив для цієї мети відповідну суму грошей. Він помер в 1900-му році, не дочекавшись побачити побудовану кенасу. Будівництво довелося призупинити через брак коштів, але промисловець і після своєї смерті не залишив своє дітище. В його заповіті була вказана визначена сума грошей на завершення будівництва храму.

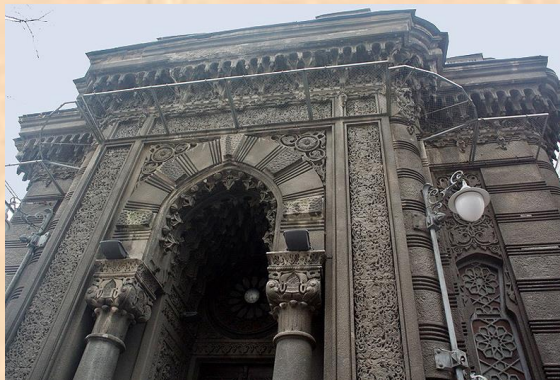

До речі, ще в 1885 році Соломон Коген заснував в рідній Євпаторії ремісниче училище на 40 місць, асигнувавши на нього 150 тисяч рублів. Стільки ж грошей, від імені його дружини Естер, було пожертвовано школі для караїмських дівчат.

Кенаса сьогодні

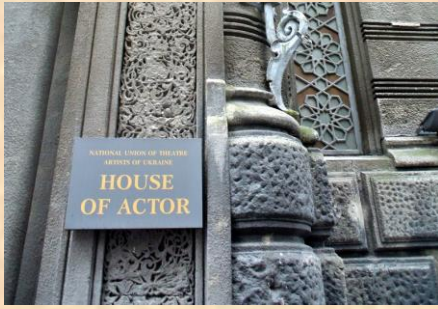
Урочисте освячення кенаси у січні 1902 року здійснив гахам Таврійський і Одеський Самуїл Пампулов. На церемонії були присутні віце-губернатор, міський голова, інші офіційні особи.

Незвичним у храмі є не лише зовнішній вигляд, але й внутрішнє оздоблення. Незважаючи на невеликі розміри кенаси, глибина будинку – 30 м, ширина по фасаду – 14 м, висота до верху даху – 18 м, в середині помістили невеликий вестибюль, дві бічні кімнати і молитовний зал. Все це прикрашено ліпним орнаментом і заповнювало всю будівлю.

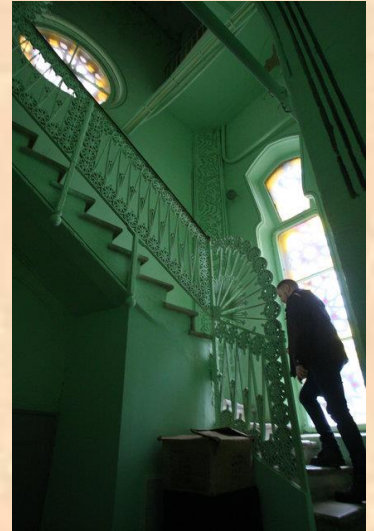
Інтер'єр кенаси вражає своєю витонченістю. Споруда відрізняється і високим рівнем будівельної майстерності. Особливо красивим є молитовний зал, виконаний у мавританському стилі. Він розділений аркою, а на стінах – витончена ліпнина у вигляді арабесок. На вікнах встановлені кольорові вітражі. Ця дивовижна будівля у формі квадрата з пишним декором постійно привертає до себе увагу. Також окрасою фасаду караїмської кенаси є ліпнина у вигляді орнаментів, що надає особливої пишності будівлі.

Праворуч від парадних дверей – гарні сходи з металевим ажурним декором. Вони ведуть на балкон, де тепер розташована радіорубка. На цей балкон, за старих часів, по них піднімалися караїмські жінки на молитву.

Городецькому, швидше за все, було поставлено завдання відобразити в зовнішньому вигляді молитовного будинку шанування Тори караїмами. Якщо уважно розглянути старі фотографії кенаси, то можна побачити на порталі прекрасну в'язь, дуже схожу на арабську. Але це не арабські слова. На стилізованій «мові Тори» виконано фрагмент священного тексту Тори.

Еліо Саля втілює в життя ескізи Городецького. Все зовнішнє і внутрішнє оформлення кенаси, всі ці східні «візерунки» та орнаменти виконано з цементу (найвищого гатунку), який тоді називали штучним каменем. Минуло вже більше ста років, а цементні мережива прекрасно виглядають!

Незадовго до початку роботи над проектом кенаси, Владислав Владиславович двічі був в мисливських експедиціях на Близькому Сході.

Мавзолеї, що він побачив, вочевидь, дуже вразили його уяву і слугували образчиком для оформлення караїмського дива. Кенаса схожа і на палаци Аравії і на мавританські будинки Іспанії. Владислав Городецький, маючи вишуканий смак, поєднав призначення будівлі та її художній стиль.

Серед вишуканого мережива мавританського стилю зодчий, відданий власним захопленням фауною, знайшов місце і для левів: з їх роззявлених пащ струменіла на тротуар дощова вода, відведена з даху по ринвах. На жаль, ті леви не збереглися.

Архітектор використовував не тільки новітній у той час цемент, що був тоді ще й дуже дорогим, новинками також були електричне освітлення, парове опалювання і вентиляція, якими було забезпечено будівлю. Це було нововведенням для релігійної споруди.

У ході ремонтно-реконструктивних робіт у 1968 році було знищено декор зали кенаси за рахунок найбільш загрозливих «сталактитових» деталей стелі. Тоді ж знищено написи арабською в'язю довкола portalу, розібрано огорожу та дуже важливу й цінну деталь споруди – унікальний у Києві гофрований купол із шпилем, що увінчував кенасу, надаючи їй неповторного вигляду. А в 1981 році будівлю віддали творчій інтелігенції, організувавши тут Будинок Актора, куди ви можете сходити на концерт камерної музики або подивитися театральну виставу. Але парадні двері кенаси закриті і для акторів, і для відвідувачів, їх поки що ніхто не має права відкривати.

Готика храму Святого Миколая

Ще одним відгомонам успіху на сільськогосподарській і промисловій виставці стала для Городецького пропозиція звести в Києві римо-католицький костел.

*На світлинах:
минуле та сучасність храму Святого Миколая;
пам'ятна монета, що присвячена костелу Святого Миколая*

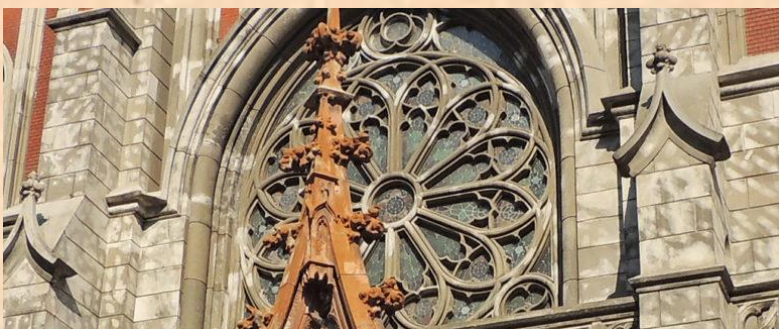
Коли у 1886 році імператор Микола II після коронації прибув у Київ, католицька парафія міста звернулася до імператора з проханням про будівництво нової культової споруди. Католицький собор Святого Олександра, який був побудований в 1842 році, не міг розмістити всіх бажаючих відвідати богослужіння. У 1887 році було дано дозвіл на будівництво костелу на околиці міста.

Спорудження Миколаївського костелу стало грандіозною подією у Києві. На конкурс, що був оголошений у 1898 році, було представлено 30 проектів. Премія за перше місце була призначена у 900 карбованців. Переміг проект московського архітектора Гіппіуса, друге місце отримав недавній випускник Інституту цивільних інженерів Станіслав Воловський, ескіз якого й обрала католицька громада Києва. Він запропонував спорудити будівлю костелу в стилі середньовічної французької готики. Власне, подаючи проект на конкурс, Воловський був іще студентом.

Беручи до уваги відсутність практичного досвіду в молодого фахівця, було вирішено доручити робоче проектування, керівництво й нагляд за веденням будівництва костелу архітекторові В. Городецькому. Особливо ж тому, що будувати доводилося на вологих ґрунтах поблизу річки Либідь, що додавало складності будівництву.

Для доопрацювання початкового проекту Воловського, Городецький їде до Відня, де ретельно вивчає «Вотивкірхе» (Votiv Kirche), храм, що розташований біля віденського університету. Митець суттєво переробив і доповнив проект, відтак остаточний варіант дуже різнився від конкурсного ескізу. Крім того, Городецький запропонував широко вживати новітні будівельні матеріали й конструкції. При будівництві храму вперше використали фундамент на бетонних палях. Саме після цього костел отримав ті витончені форми, якими ось уже сто років усі захоплюються. Щоб зміцнити фундамент будівлі, будівельники застосували набивання бетонних паль, конструкції будівлі також були зроблені з залізобетону. При зведенні склепінь застосовувалася особлива технологія обробки бетону, завдяки чому його товщина, без втрат міцності, становить там всього близько **восьми** сантиметрів.

В результаті доопрацювання також з'являється вікно-розетка (що є яскравою ознакою готики), центральна вежа, а також змінюється розмір і форма порталів.

На світлині: вікно-розетка

Крім того, Городецький значно збагатив декор будівлі, запропонувавши

використовувати штучний камінь, виготовлений з бетону, керамічну облицювальну плитку. Як правило, на будівництві використовувався місцевий матеріал. Виняток робився для вітражів, які привозились з Риги, та кахлю і черепиці, що виписувалися з Німеччини й Франції. Стіни храму були частково облицьовані червоною керамічною плиткою, а дахи покриті візерунчастою марсельською черепицею.

На будовах музею та кенаси ще тривали роботи, а вже в 1899 році в присутності єпископа і 22 ксьондзів проводиться урочистий молебень та закладини й освячення першого каменя в підмурках нового київського римо-католицького костелу Святого Миколая на вулиці Великій Васильківській, який став однією з найкращих архітектурних окрас Києва.

Він зводився в районі Києва, що тільки починав забудовуватися, тому на початку ХХ століття католицький храм домінував над околицями і побачити його можна було в місті звідусіль.

Під час будівництва костелу стався трагічний випадок: 19 серпня 1904 року на риштуваннях загинув вісімнадцятирічний робітник Юхим Кевліч. Тогочасна преса здійняла страшенний галас, містом ширились різні чутки і домисли. Проти Городецького, який здійснював нагляд за будівництвом, порушили кримінальну справу. На цьому поліція не зупинилась і взяла у архітектора підписку про невіїзд.

Владислав Городецький не був згоден з експертним висновком молодого інженера А. П. Феокритова і наполіг на призначенні ще однієї експертизи, до якої запропонував запросити більш компетентних та досвідчених фахівців – цивільного інженера В. А. Безсмертного, професора КПІ О. В. Кобелева, міського архітектора Е. П. Брадмана. Ці фахівці врятували кар'єру і головне – життя пана Владислава. Друга експертиза визнала, що нещастя сталося не через несправність риштувань, а через необережність самого робітника. Відтак звинувачення проти В. Городецького зняли і кримінальну справу закрили. Будівництво продовжили. Будівельні роботи, оцінені за кошторисом у 250 000 руб., виконувала контора Л. Б. Гінзбурга, яка

постійно співпрацювала з Городецьким. Геологічними дослідженнями займалася також фірма А. Е. Страуса. Скульптурні роботи виконувала майстерня міланця Еліа Саля, художника, архітектора, скульптора, який став близьким другом Владислава Владиславовича і співавтором багатьох робіт на довгі роки.

Трикутний фронтон увінчує постать Архистратига Михаїла, що переможно підняв меч, яким щойно знищив крилатого дракона, що символізує перемогу добра над злом. Ця скульптура роботи чеського митця Ладислава Бенеша. Будували Миколаївський костел протягом десяти років на пожертви, які надходили від приватних осіб. Всього при

зведенні храму було витрачено близько 500 тис. рублів. Через початок першої світової війни роботи з внутрішнього оздоблення храму були практично припинені. І лише 6 грудня 1909 року відбулося освячення храму. Головний фасад прикрашений двома стрілчастими вежами в 62 м висотою. На будівлі можна побачити фігуру Спасителя на хресті, а біля його ніг сидить і плаче Божа Матір.

Можна також побачити посудину з миром для обмивання ніг і знаряддя страстей – щит, спис, гак. Центральний портал прикрашають постаті Богоматері з Немовлям, обабіч – католицькі ієрархи: святі Петро та Миколай. Під ними – картуші з неодмінними символічними атрибутами цих святих: перехрещені ключі від раю в Петра й кітва (якір) – у Миколая, покровителя мандрівників і мореплавців.

Саламандри, химери, кажани та всіляка нечисть в достатку населяє готичні собори Європи. Деякі з цих істот були частиною середньовічного всесвіту. Інші – повинні були відлякувати духів зла: побачивши химер, духи темряви переконувалися, що місце вже зайнято. Крім того, саламандри – це нагадування про чистилище (за легендами вони не горять у вогні). Саламандру часто зображували як символ цнотливості, в християнському мистецтві вона позначала також прихильність до віри. Ці міркування були настільки значущі, що скульптурні зображення химер з'являлися в готичних соборах на такій висоті, де їх свідомо не могло побачити людське око. Може і через те Городецький любив використовувати в своїх творіннях зображення цих істот, вони захищали його дітища від злих сил.

На будівлі костюлу є фігурки саламандр. Витягнувши довгі шії, чи то дракони, чи то рептилії з жаб'ячими лапами пильно оглядають всі підступи до святого храму. На вежі зі шпилем розташувалося ціле сімейство грифонів.

Арки входу також прикрашені таємничими символами: саламандри марно намагаються проникнути в храм. Входячи до собору, за традицією, людина залишає за спиною все земне і суєтне. Вхід до костюлу слугує з'єднанням світів: нашим, суєтним, та Божественним.

На баштах в 1904 році встановили три дзвони, відлиті в Варшаві за спеціальним замовленням. Великий дзвін важив майже 2,5 т і був встановлений на північній башті, другий, вагою понад 1,2 т – на південній вежі і третій, вагою всього 41 кг, був встановлений на східному шпилі.

Після завершення будівництва храму і його освячення, двері костелу, розрахованого на 2300 місць, недовго були розкриті для пастви. Та й не всі задуми Городецького були виконані. Спершу не вистачало матеріальних засобів. Потім почалася Перша світова війна. Далі прийшла радянська влада. При радянській владі

деякий час в храмі проводилися служби. Перший настоятель храму Йосип Змигородський у 1930 році був заарештований за звинуваченням у шпигунстві та був засланий на Соловки, де й помер у 1935 році.

У 1933 році храм закрили і пристосували під склад. Почалася Друга світова війна. Під час бомбардувань будівля дуже постраждала: дах, фасад, скульптури, вітражі, покриття для підлоги – все це було майже повністю зруйновано або напівзруйновано. У перші повоєнні роки абияк будівлю відремонтували і сюди перевезли архів з Києво-Печерської Лаври.

У 1954-1956 роках були проведені ремонтно-реставраційні роботи фасаду, після яких зникли унікальні вітражі, а їх було аж 40. У 1979 році храм був переобладнаний в концертний зал Республіканського будинку камерної та органної музики. Після розвалу Радянського Союзу, тут встановили орган триповерхової висоти, який спеціально для костелу Святого Миколая виконала чехословацька фірма Rieger-Kloss.

У 1991 році костел було внесено до переліку культових споруд, які не підлягають поверненню. Іншими словами, в будівлі відбуваються як богослужіння, так і концерти. В 1992 році костел освятили і він став діючим храмом. Тобто органні і камерні концерти донині чергуються з церковними богослужіннями.

Будинок мрії

Цікаво прочитати опис Будинка з химерами Городецького в книзі Віктора Платоновича Некрасова «Записки зеваки»: «Неудержимая фантазия, стремление и умение из камня и цемента вить верёвки, лианы, сети, уничтожат камень как таковой, превращать его в цветы, растения, животных — одним словом, создавать архитектуру, уничтожая её устоявшиеся принципы, вот что сближает этих двух архитекторов —

русского и испанского. «Дом Городецкого» — это, конечно, не просто дом, это сказка,

приключенческий рассказ, детская иллюстрированная книжка... Там вырастают из стен слоны, носороги, антилопы, и громадные жабы на крыше, и наяды верхом на усатых дельфинах, и в каннелюрах колонн извиваются маленькие ящерицы и змеи, а на решётке дома дикий барс (или что-то ему сродни) сражается с могучим орлом...»

Повернемося у 1902 рік. Городецький нарешті вирішує побудувати будинок для себе, і в той же час буде візитівкою його, як архітектора.

Є така легенда, що Владислав Владиславович уклав парі з київським архітектором Олександром Кобельовим про те, що в короткий термін зведе будинок на незручному для будівництва місці – на краю крутого схилу. Чи було таке парі в дійсності – невідомо. Але в будь-якому випадку будинок був зведений і прикрашений за два роки. У день свого 40-річчя, 4 червня 1904 року, піднявши келих шампанського в своєму, щойно збудованому будинку, він сказав: «Будинок, може, і дикий, але в Києві не знайдеться людини, яка б минула його, не зупинивши погляд». І справді, з точки зору простого киянина оцінка творіння Городецького не є однозначною. Про цей незвичний будинок Києва говорять, ним або захоплюються або сприймають з неприязню, але байдужих немає.

В історії мистецтва й архітектури непоодинокі випадки, коли за життя талант та роботи митця не були оцінені сучасниками. Його або безжалісно критикували або не помічали зовсім, але після смерті виявлялося, що людина – невизнаний і не зрозумілий геній.

Якщо перейти через затишну площу І. Франка, прямо перед нами раптом виростає темно сірий будинок. Кияни чудово знають цей будинок, вважають його гордістю

свого міста, своєрідною дивиною, такою собі забаганкою пересиченого багатія.

Дах будинку – це переплетення дивовижних тварин, русалок з волоссям із мотузок, квітів і ланцюгів, морських чудовиськ, риб, усміхнених жаб, істот, яких і не визначиш відразу. Цікаво, що раніше споруда мала радісне піщане забарвлення з елементами зеленого кольору.

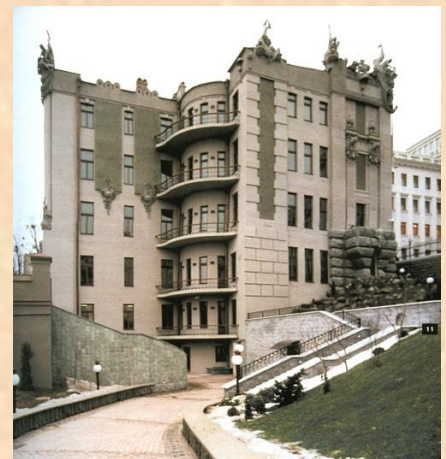
Попри всю «химерність» вдачі будівничого, його будівлі викликали радість і піднесення, а не побожний страх. Ділянка, де знаходиться Будинок з химерами, в 2-й половині XIX сторіччя, була частиною величезної садиби, що потопала в зелені і займала долину з пагорбами, з чудовим парком. Це було одне з улюблених місць для прогулянок мешканців Києва. Влітку кияни гуляли алеями парка і рятувалися від спеки біля прохолодного ставка, а взимку каталися на ковзанах і санях. Садиба належала лікарю, професору медицини університету св. Володимира Федору (Густаву-Фрідріху) Федоровичу Мерінгу, учневі Пирогова, який переїхав в 1845 році до Києва із Саксонії. Після смерті Мерінга, спадкоємці продали цю ділянку.

Будівництво потребувало нового інженерного та технологічного рішення і

Городецький зрозумів, що за допомогою застосування бетонних паль, цілком реально звести будинок-мрію. У зодчого вже був досвід зведення будівель за такою технологією, розробленою київським інженером Антоном Страусом. Так як ділянка розташована на краю крутосхилу зі складним вологим ґрунтом, то вся будівля опирається на півсотню бетонних паль, забитих на 5 метрів вглиб, та на стрічковий фундамент.

Ніде у світі немає споруди, схожої на Будинок з химерами. Тут поєднані і мистецтво, і експериментальне застосування нових будівельних матеріалів, і оригінальні, не бачені доти конструкції, і технології, і декор. Городецькому вдалося перетворити бетон в об'ємні «живі» рослини, міфічні тварини та істоти. Будинок цікавий не тільки своїми вишуканими прикрасами. Він, побудований на схилі колишнього Козячого болота, з одного боку (по вулиці Банковій) має три поверхи, а з другого – на подвір'я дивляться вже шість.

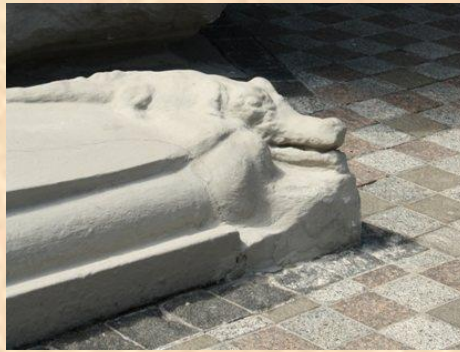

Будинок-мрія Городецького став своєрідним викликом усталеним уявленням та поглядам пересічного киянина. Про нього складають легенди. Києвом поповзли чутки, ніби архітектор звів дивний будинок на спомин про дочку, яка втопилася в африканському озері Чад. На щастя, донька Городецького не топилася і трагічно не загинула. Гелена вийшла заміж за київського адвоката Володимира Олександровича Яценка. Удруге була одружена з Рачинським, дожила до поважного віку. Під час еміграції переїхала зі своєю сім'єю спочатку до Польщі, а потім, після закінчення війни, в Швейцарію.

Інші кияни уточнювали: загинула не дочка, а коханка – і не в озері, а на полюванні. Третя версія: коханка жива, і саме для неї зведений диво-дім. Побутує і таке повір'я: якщо знайти скульптуру крокодила на фасаді будинку (а це нелегко), то це віщує

щастя. На фото ви можете побачити цього «віщуна» і щастя вас не обмине.

Проект будинку Городецький розробив у власній архітектурній майстерні. Звичайному забудовнику така послуга обійшлася б в кругленьку суму, але Городецькому цей етап вдалося пройти без витрат. Початковий проект будинку значно відрізняється від того, що ми можемо побачити тепер. Його фасад був простіше декорований.

Коли почалося будівництво, вибухнула економічна криза, оздоблювальні роботи призупинили. Тоді і виникла у Городецького ідея прикрасити фасади чудовими африканськими тваринами, рибами, дельфінами, жабами, русалками, рибальськими мережами. Він сподівався, що це приверне увагу публіки. В проект були внесені зміни.

Архітектор побудував своє дітище для себе та сім'ї. Родина мешкала в апартаментах квартири № 3, що з вулиці Банкової розташувалася на першому поверсі, а з площі Франка — на четвертому. Були там парадний вестибюль зі швейцаром, робочий кабінет, дві вітальні, будуар, їдальня, спальня, дитяча, службові й допоміжні

приміщення. Планування кімнат було складено таким чином, що перші сонячні промені світили у вікна до куховарок та покоївок. Це логічно, адже персонал, що обслуговує господарів, повинен просинатися першим, щоб вчасно, до пробудження мешканців, приготувати все необхідне. Ближче до опівдня сонце світило в кабінет Городецького, де він, зазвичай, працював саме в цей час, а після обіду – заглядало у вітальню.

Під вестибюлем господар обладнав майстерню в оточенні численних опудал своїх мисливських трофеїв. Інші квартири здавалися, як то зараз кажуть, VIP-мешканцям. При вході мешканців будинку зустрічав величезний спрут, ніби зроблений з найдрібніших морських мушель та морських зірочок. А насправді – це звичайний, вкритий шаром перламутру гіпс. Стеля прикрашена ліпними ананасами. В центрі холу цікавий світильник у вигляді двох сповитих водоростями та квітками лотосу величезних риб із хвостами догори. Особливо пишно прикрашені плафони: гірлянди з фруктів і виноградної лози, ананаси, листя, квітки соняшника. У вестибюлі розетка плафона — морська зірка.

У всіх приміщеннях є скульптури, наприклад, на стінах і стелі ідальні зображено всіляку мисливську здобич та їжу: биту птицю, риб, крабів, фрукти. Скульптурні прикраси за власними ескізами Владислава Городецького виконано його незмінним компаньйоном Еліо Саля.

Будинок мав всього сім квартир. Помешкання були екстра-класу, тут були навіть восьмикімнатні, дев'ятикімнатна та десятикімнатна квартири. Не кожен дім міг похвалитися такими зручностями, як на Банковій, 10. У розкішних апартаментах з розписами та ліпниною були унікальні кахельні каміни та грубки, виготовлені під цей проект. В парадних приміщеннях груби обкладалися майоліковими кахлями, а в житлових — полив'яними. Навіть вони — витвір фантазії. Майолікові кахлі виготовляли за ескізами художниці Євгенії Куликовської на місцевій фабриці Анджейовського. Серед тих груб, що вціліли, вирізняється одна в стилі рококо, що

завершується жіночою фігурою і вазою. Велику художню цінність становлять каміни відомої німецької фірми Мейсона. Донині зберігся художній метал: пічні дверцята, віконні ґрати, гвинтові сходи, вентиляційні решітки.

Окрім електричного освітлення, ванн і туалетів, мешканці користувалися загальною пральнею, винним льохом, льодовнею. В будинку були парадні чорні гранітні сходи, був ліфт для підйому важких речей. Також були там стайні, кучерські приміщення, екіпажний сарай, навіть корівник, тому що архітектор полюбляв зранку випити каву з свіжими вершками. До речі, корівник був розташований так, що запахи не завдавали мешканцям ніякого дискомфорту.

Для створення Будинку з химерами, Городецький купив дві ділянки, щоб на одній був побудований будинок, а на іншій, поруч з шедевром, — ніяких будівель. Тому, що на відкритому просторі будівля виглядала ще ефектніше і величніше. Доволі невелика земельна ділянка будинку використовувалася раціонально. На подвір'я в'їжджали повз подвійну арку по пандусу, з'єднаному з цегляною підпірною стіною. Ліворуч від центрального фасаду тішив око камерний садочок з альпійською гіркою та фонтаном.

Будинок цей отримав від киян назву

Будинок з химерами. Але де ж химери? Химерами в грецькій міфології називали чудовиська з головою і шиєю лева, тулубом кози, хвостом дракона. Такого на творінні Городецького і Саля немає. В наш час поняття «химера» набуло дещо іншого сенсу. Тепер цим словом позначається все неможливе і непоєднане. Саме такі істоти, плід

невгамовної фантазії автора, поселилися на даху цього Будинку.

Він нагадує таємничий палац. Більша частина істот Будинку Городецького тварини. Ті, на яких полював або тільки на яких ще мріяв полювати талановитий художник. З ніш будинку звисають хоботи слонів, стирчать роги носорогів, з труб водостоку визирають змії. Посміхаються гігантські жаби з ліліями, русалки, морські чудовиська. А величезна рибацька мережа з бетону вражає філігранно виконаною роботою.

Дивовижні істоти живуть не тільки на фасаді будинку, але й всередині. Парадні сходи обрамлені з двох сторін казковими птахами, які тримають в своїх пазурах білі мармурові сходи.

Стіни вздовж цих сходів вкриті ліпленням – гірляндами дичини, оленячими рогами та іншими мисливськими трофеями.

Городецький більше ніде не повторив такий інтер'єр: ні сходові балясини в формі лап орла, ні стелю, прикрашену ананасами, ні холу в образі морського царства з величезним спрутом і перламутровими черепашками. Цей спрут досі дивує дослідників.

Інтер'єр головних приміщень будинку та фасад було зафіксовано на світлинах і опубліковано у престижному фаховому часописі «Строитель» за 1904 рік. Але навіть і без публікації в «Строителе», газеті, доступній здебільшого фахівцям, слава про незвичну будівлю набрала широкого розголосу спершу по всьому Києву, а далі й за його межами.

Будинку вже більше 100 років. Він пережив революцію 1917 року, Другу світову війну, коли не тільки фашисти, а й місцеві підпільники, підривали найцінніші об'єкти, і всі наступні радянські реконструкції. На жаль, у будинку з'явилась серйозна тріщина, і при реставрації довелося вбивати під фундамент нові палі.

Є ще одна легенда, яка пов'язана з будинком. Нібито Городецький, перед тим, як покинути будинок назавжди, наклав на нього прокляття. Немовби всі мешканці особняка будуть нещасливі, і лише

нащадки Городецького зможуть безперешкодно уживатися з химерами.

Прихильники цієї версії вказують на те, що контори, які володіли тут приміщеннями або орендували їх, банкрутували, їхні фонди таємничо зникали, організації розформовувалися. Вже й справді повіриш в містику, ніби незвичайні чудовиська і справді відлякують всіх і вся, а також відводять удари від свого житла.

Будинок з химерами, на сьогодні, є державною резиденцією – це Будинок прийомів почесних гостей Президента України. Зараз кімнати перебудовані і мають різне призначення: зала для вручення вірчих грамот, урядова зала для підписання документів і мала зала для переговорів. Також є зала, де Президент України проводить зустрічі вічна-віч, приміщення для брифінгів і кімната для проведення урочистих святкових прийомів.

приміщення для брифінгів;

На світлинах:

срібні пам'ятні монети з портретом В. В. Городецького на фоні Будинку з химерами, присвячені 150-річчю від дня народження митця

Класик української літератури, поет Максим Рильський присвятив шедевр Городецького рядки:

*Очима дивимося звиклими
На цей будинок-дивогляд,
Де поруч з пазурями й іклами
Рухливих птиць недвижний ряд,
Де павіани між газелями,
Між ібісів – гіпопотам,*

*про обвітрені пустелі ми,
Про джунглі згадуємо там.
За стиль ні трошечки не дбаючи,
В спортсменськiм запалі своїм,
Стрілець левів, убивця заячий,
Пан Городецький ставив дім.*

«...над «домом с русалками» кое-кто посмеивается, а другие просто от него отворачиваются — стоит ли о нём говорить, — но не зря всё-таки приходят к этому дому люди, разглядывают его, фотографируют... А новые «башни» на Русановке ли, или в Химки-Ховрино, при всей их разумности и рациональности что-то совсем не хочется фотографировать. ...перед нами произведение художника, у которого было своё лицо, не банальное, не стереотипное, а своё собственное. Без этого не может существовать искусство, будь это храм Василия Блаженного, капелла Роншан или хотя бы «Замок Ричарда Львиное Сердце» (Віктор Платонович Некрасов «Записки зеваки»).

Захоплення Городецького

Владислав Городецький, як і його творіння, сам був сенсацією. У нього з'явився чи не перший в Києві розкішний автомобіль — неймовірно модний ландоле з відкритим верхом, що виблискував лаком, сріблом та червоним деревом. Коли архітектор виїжджав в ньому на Хрещатик, то натовпи перехожих збиралися подивитися на дивомашину і її водія в шкіряних куртці і шортах, окулярах, кепці і крагах.

Цікавився Городецький роботами іншого відомого киянина — Ігоря Сікорського. Запеклий мисливець, хоробрий «авіатор», що піднімався з першими авіаторами на очах здивованих киян у небо, франт, що любив епатувати всіх і вся. Про нього ходили легенди, що нібито Городецький любив прогулюватися по місту з мавпочкою чи з папугою на плечі.

Була в архітектора незвичайна плавуча дача «Сафарі»: «Це був красивий павільйон (на баржі), він був в мавританськoму стилі, але весь як мереживо прикрашений різьбленими дерев'яними візерунками. Був побудований з ялинових дощок і берести, яка служила шпалерами, з квітниками, верандами, великими парасольками, бібліотекою, кухнею на нижньому поверсі і з каютами для гостей, з ліжками і

сучасними меблями, умивальниками з водопроводом, електричним освітленням і т.п. Ця дача пересувалася з місця на місце за допомогою моторного човна з мотором фірми «Мерседес». (з книги зоолога Миколи Шарлеманя «Природа и люди Киевской Руси. Воспоминания. Автобиография. Переписка»).

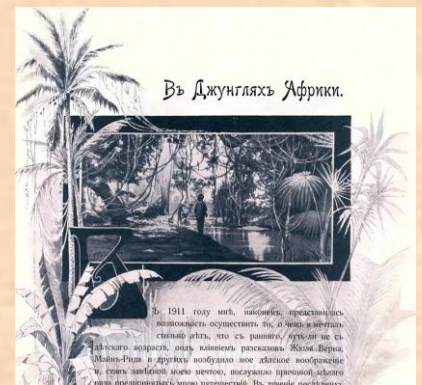
Городецький був членом мисливських товариств не тільки Росії, але і Польщі, Великобританії, Франції. Він заслужено мав славу одного з кращих стрільців Європи. Перемагав в престижних міжнародних змаганнях, за що отримував великі суми призових, які досягали до двадцяти тисяч рублів, призові рушниці, золоті кубки та медальйони.

Років сто двадцять тому, кожен його екстравагантний вчинок в Києві обговорювався і переказувався, всі ці плітки ставали міськими легендами і отримували статус «дійсних фактів». Городецький багато та плідно працював, але й багато заробляв, жив на широку ногу, був прекрасно обізнаний про всі новинки науки і техніки. Таким неординарним був Городецький і як митець, і як людина.

До 1912 року він побував в мисливських експедиціях: азербайджанська Ленкорань, закаспійський край, Туркестан, Персія, Алтай, Афганістан, Семиріччя й Західна Сибір — ось далеко неповний перелік його подорожей. У своїх мандрах він постійно веде мисливський щоденник, збирає колекції птахів і звірів для музею Відділу Імператорського товариства правильного полювання, членом якого він був і допомагав власними коштами.

Взимку 1911 - 1912 років В. В. Городецький нарешті здійснив свою дитячу мрію — сафарі! Незадовго перед тим широкого розголосу здобули подорожі президента США Теодора Рузвельта та волинського магната графа

Юзефа Потоцького. В ті часи російські мисливці фактично не бували в Африці на полюваннях, і книга «В джунглях Африки», де Городецький описав свої пригоди в Африці на передгір'ях Кіліманджаро, стала великою

подією в мисливській літературі Росії. Видав її Владислав Владиславович своїм

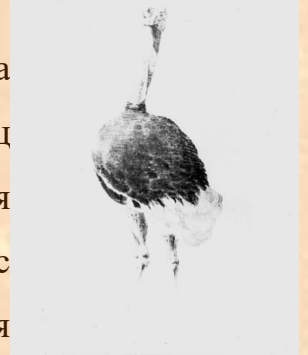

коштом та накладом у 50 екземплярів у 1914 році.

Ілюстрував книгу автор своїми чудовими штриховими малюнками та фотографіями. Це справжній щоденник мисливця. Не пропущена жодна дрібниця, описаний майже кожен день полювання, всі трофеї підраховані.

Від автора книги, Владислава Городецького: «В 1911 году мне наконец представилась возможность осуществить то, о чем я мечтал столько лет, что с раннего, чуть ли не с детского возраста, под влиянием рассказов Жуля

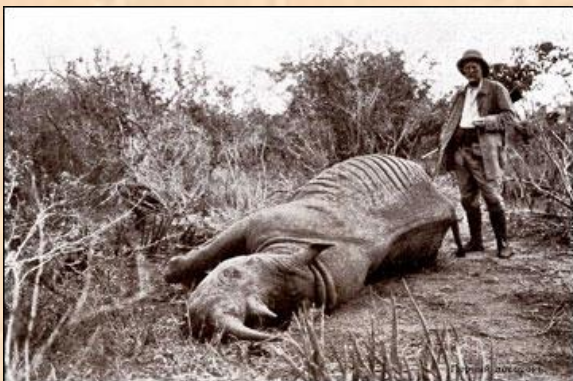

Верна, Майна-Рида и других возбудило мое детское

воображение и, став заветною моею мечтою, послужило причиной целого ряда предпринятых мною путешествий. В течение последних двадцати лет я совершил пять экскурсий в разные места Сибири, Средней Азии, Персии и Афганистана, но ни одна из них не удовлетворила меня. Несмотря на огромный интерес, который представляет для путешественника, как в охотничьем, так и в бытовом отношении Средняя Азия, она ни в смысле флоры, ни фауны не может сравниться с Африкой, с этой сказочной страной, раем охотника в буквальном смысле этого слова!»

Владислав Владиславович навіть теоретично підготувався до «подорожі дитячої мрії», досконально вивчив праці одного з основоположників російського мисливствознавства А. О. Силант'єва.

Полювання на левів, крокодилів і газелей — розвага не дешева і в наші дні, а за часів Городецького кілька місяців на іншому континенті коштували цілий статок.

*На світлині:
мисливець Городецький з трофеєм*

Це була нелегка подорож. З величезним багажем він приїхав поїздом до Неаполя, звідти, разом з двома друзями, вирушив до Кенії. А багаж був серйозний: величезні намети, зброя, запас куль, пороху, продовольства. Везли коньяки, вина, шоколад, столове срібло, гумові ванни. В Африці все це несли майже 200 чоловік. У сафарі брали

участь два таксидерміста, які знімали з убитих тварин шкури, обробляли їх і робили опудала. Все це Городецький привіз до Києва і прикрасив своє житло. Велику колекцію опудал птахів він подарував Київському орнітологічному товариству, але під час революції вона, на жаль, зникла.

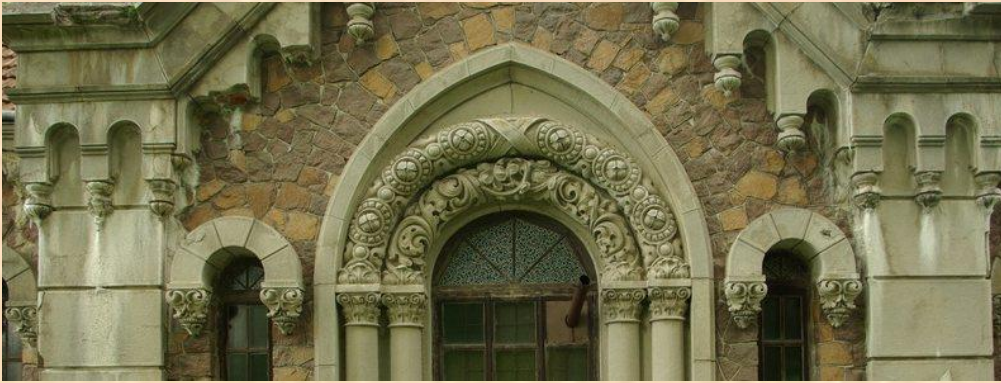
Занадто великі витрати на сафарі поставили Владислава Владиславовича в скрутне матеріальне становище. Дорого обійшлося і лікування від тропічної малярії, яку Городецький «підхопив», коли заснув на полюванні без москітної сітки.

На сафарі було витрачено набагато більше, ніж планувалось. В результаті, по поверненню до Києва архітектор не мав чим виплачувати кредит за власний будинок. Проживши в Будинку з химерами майже 10 років, йому довелося продати своє дітище. У липні 1912-го Городецький заклав його Товариству взаємного кредиту. Сподівався що це тимчасово, виявилось — назавжди. Наступного року «химерний» дім продали за борги. Городецький переїхав у наймане житло на теперішній вул. Липській. Викупити свій будинок йому так і не вдалося. У 1913 році знаменита споруда перейшла у власність Данила Балаховського, французького консульського агента в Києві, потім будинок продали Товариству цукрово-рафінадного заводу «Благодатінское». У 1916 році новим власником будівлі став купець Самуїл Німець. Власники будинку змінювалися, наче в калейдоскопі, і немов, підтверджуючи легенду про прокляття Городецького, часто ставали банкрутами. За радянських часів відбулася націоналізація шедевру Городецького і Саля.

Праця, праця, праця...

Своєму рідному Поділлю Владислав Городецький залишив у спадок одну з перлин творчої фантазії — мавзолей графів Потоцьких в селі Печера Тульчинського району, що розташований на мальовничому березі Південного Бугу, вище його рідних Шолудьок. На будівлі до цих пір зберігся напис польською мовою: «Пляновал Владислав Городецький. 1904 г.». Ще є залишки від млина з електростанцією в с. Сокілець.

*На світлині:
костел-усипальниця,
село Печера*

На лютеранській ділянці Старого Байкового кладовища донедавна височив готичний шпиль мавзолею родини Вітте, на Новому Байковому кладовищі зберігся мавзолей Тишевичів. На цвинтарі Видубицького Михайлівського монастиря стоїть мавзолей інженера Миколи Лесявського в класичному стилі, а на цвинтарі церкви св. Серафима Саровського в Пущі-Водиці — мавзолей Козакевичів, виконаний у мавританському стилі.

*На світлині:
цвинтар церкви св. Серафима Саровського
в Пущі-Водиці, мавзолей Козакевичів*

Городецький працював багато і не тільки в Києві. Архітектор не відмовлявся від пропозицій, які його не цікавили творчо, зате давали можливість заробити. У Черкасах побудував жіночу гімназію, завдяки якій у місті поширився стиль модерн, чоловічу гімназію, різноманітні торговельні приміщення.

*На світлині:
м. Черкаси, жіноча гімназія,
тепер — центр дитячою творчості*

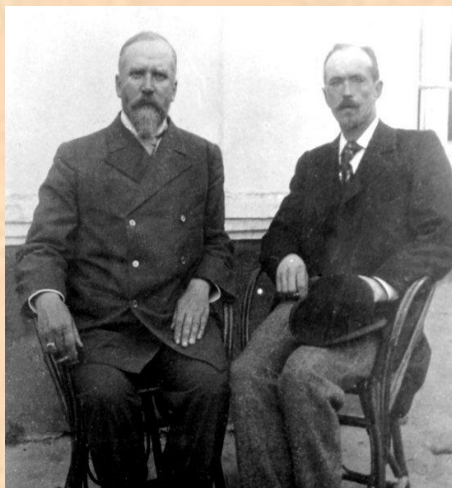
Після закінчення будівництва гімназії її начальник зазначав, що «...ця вишукана робота, так вправно виконана найталановитішим київським архітектором Городецьким, ... без сумніву стане окрасою міста». Ця будівля – єдина з п'яти в Черкасах, що має документальне підтвердження авторства знаного митця.

Дорадянська архітектура Черкас також пов'язана з «повелителем бетону» Владиславом Городецьким. Одне з його творінь – модерний будинок колишнього комерційного банку, побудованого 1914 році. Зараз в цій будівлі знаходиться музей поета Василя Симоненка.

*На світлинах:
м. Черкаси, музей В. Симоненка*

У Житомирській області зодчий побудував віллу О. Добровольського, у Сімферополі – власний завод вуглекислоти і штучного льоду, у Євпаторії – власну віллу.

*На світлині:
В. В. Городецький (зліва)
та М. Ю. Філіпченко*

Керуючий Мошногородищенським маєтком Михайло Юхимович Філіпченко писав: «За останні чотири роки був нашим консультантом, а інколи й архітектором молодий цивільний архітектор Владислав Владиславович Городецький, що має тепер величезну кількість робіт у Києві; йому ми зобов'язані проектами і спорудженням Мошенської лікарні, будинку Олександрійської винокурні і чудовим проектом стайні конторського двору.» (Малаков Д. В. «Архітектор Городецький».)

Хочеться розповісти й про те, яке ж відношення має творчість Городецького до Вінниці і до театру імені Франка у Києві. Театр імені Івана Франка було засновано у Вінниці в 1920 році, очолив його видатний український митець Гнат Петрович Юра.

Пропрацювавши три роки, франківці одержали запрошення працювати в Харкові, який був тоді столицею України. Влітку 1926 року рішенням уряду театр ім. І. Франка переводиться із столичного Харкова до Києва. Театр ще до тепер працює в

приміщенні, яке до революції належало театру Соловцова. Його трупа вважалася одною з найкращих театральних труп кінця XIX – початку XX століть в Російській імперії. Глядацький зал та сцену театру Соловцова проектував та розробив інтер'єр Владислав Владиславович Городецький. Розписував плафон в залі за своїми малюнками митець власноруч. На світлині видно, який же зал ошатний!

У нас, на Вінниччині, Городецьким були спроектовані також Шпиківський цукроварний завод та будинок управителя шпиківськими маєтками, в Рахнах-Лісових – каплиця для палацу, льодовня.

На світлинах:

Шпиківський цукроварний завод (ліворуч);

будинок управителя шпиківськими маєтками (праворуч)

Городецький вважався авторитетним членом «комісії з питань краси міста» при Київській думі, був членом журі міжнародного конкурсу на проект пам'ятника Тарасові Шевченку в Києві.

Використовуючи вільний від занять в Київському Політехнічному інституті час, багато студентів, які хотіли поповнити свої знання, працювали в архітектурній майстерні Владислава Владиславовича. Робота у такого видного архітектора, який до того ж був чуйною та добродісною людиною, приносила безсумнівну користь студентам. Учнями Городецького були такі визначні архітектори, як К. Т. Бабикін, О. М. Леонтєв.

У 1911 році в Російській імперії широко відзначалося 50-річчя скасування кріпосного права. У зв'язку з цим по всій імперії почали споруджувати пам'ятники Олександрові II. Ювілейний комітет Київщини звернувся до Городецького з проханням взяти участь

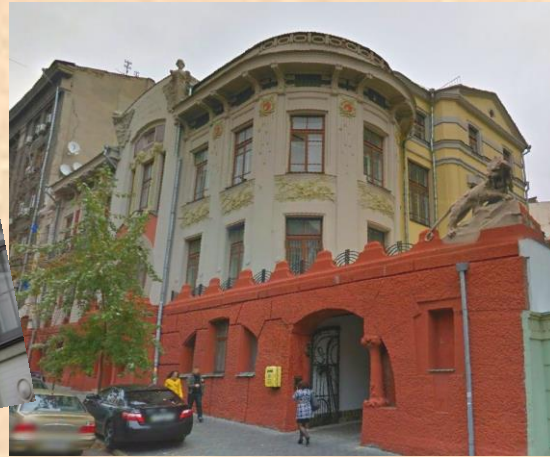
у розробці
архітектурної частини
цього проекту.
Пам'ятник імператору
тиражували у великій
кількості копій і

розсилали по всіх сільських управах і волостях Київської губернії. Без перебільшення можна сказати, що роботи Городецького були в кожному селі й у кожній волості.

Ще одну загадку залишив по собі Владислав Владиславович. Це таємниця будинку по вулиці Олесь Гончара, 33, будинку, який пов'язаний з смертю прем'єр-міністра Російської імперії Петра Столипіна. Невідомо, яким шляхом пішла б історія країни, якби реформи Столипіна були впроваджені в життя.

Незвичайний особняк, що більше схожий на французький старовинний будинок в стилі модерн. Тут у 1900-ті роки відкрив фешенебельну клініку відомий хірург Петро Качковський, потім це була лікарня Маковського.

За клінікою закріпилася стійка слава місця, де знаходять смерть люди, яких не сприймають духи української землі. Містом поповзли чутки про таємний візит Столипіна до Києва, коли той вивозив древні княжі й козацькі архіви, щоб не допустити відродження старої української держави. За цими чутками духи Києва помстилися і заподіяли смерть Столипіну. Тому, що саме в клініку Маковського 1 вересня 1911 року, після замаху в міському театрі, був доставлений поранений прем'єр-міністр Петро Столипін. Поранення було настільки важким, що навіть кращим лікарям, що з'їхалися до міста, не вдалося врятувати державного діяча. Хоча робилось все можливе. Навіть, щоб не турбувати пораненого шумом від підвод та нечисленних автівок, бруківку вулиці встеляли соломною.

Після смерті прем'єр-міністра, вулиця була перейменована в Столипінську, таку назву вона носила до 1919 року. Будинок цей, за твердженням одних архітекторів, наприклад Вадима Ільченка, є творінням Городецького, бо і стиль, і декор характерні для його творчості. І — леви, такі улюблені митцем.

Деякі архітектори вважають, що цей проект виконав архітектор І. К. Ледоховський, який так і залишився загадковою постаттю серед київських архітекторів початку ХХ століття. Про нього майже не збереглося біографічних даних, наче цієї людини ніколи не існувало. Отож після смерті Столипіна Ледоховський назавжди зник із міста і ніхто його більше не бачив.

Почалася світова війна 1913 року. Потім – дві революції, громадянська війна. Влада в Києві з 1917 по 1920 рік мінялася 16 разів. Будівництво в Києві, як і в інших містах, було практично припинене, тим більше у вишуканому стилі, що був притаманний Городецькому.

У 1920 році, залишившись без засобів до існування, 57-річний архітектор з дружиною назавжди залишає Київ і їде до Польщі. У Варшаві Городецький працює архітектором у Міністерстві суспільних робіт. Він розробив проект забудови балтійського курорту Хельм (або в іншому написанні – Хель), реставрував старовинний палац князів Вишневецьких у Вишнівці на Тернопіллі, що тоді належало Польщі.

*На світлині:
лазня у Згіржу*

У 1923 році, досягши пенсійного віку, Городецький виходить у відставку. Незабаром відкриває власне архітектурне бюро й виконує замовлення американської інвестиційної компанії «Генрі Улен і Ко». За проектами Городецького було побудовано торгові ряди й водогінні споруди в Пьотркові Трибунальському, м'ясокомбінат і електростанцію в Любліні, казино в Отвоцьку, лазню в Згіржу, тощо.

12 грудня 1925 року установчі збори Персії обрали главою держави Реза-шаха Пехлеві. Нова влада почала запроваджувати політику зовнішньої європеїзації країни. Компанія «Генрі Улен і Ко» гідно оцінила роботи зодчого і В. Городецькому запропонували посаду головного архітектора «Синдикату зі спорудження Перських залізниць» та вирушити до Персії (з 1935 року ця країна має назву Іран). Архітектор одержує замовлення уряду Персії на планування та будівництво нових міст.

Є ще одна загадка, яка залишилася по смерті Городецького. Багато архітекторів притримуються версії, що чудовий залізничний вокзал, споруджений у 1929 році у Тегерані (працює й досі), споруджений нашим українським зодчим. Але не всі архітектори, що досліджували творчість митця, з цим згодні й існує версія, що це робота іранця Тагерзаде Бегзадома.

Своєю монументальністю будівля ніби демонструє впевнену солідність, надійність та непорушність залізничного відомства, тоді ще новини для Персії. Ця споруда вирішена як єдиний цілісний комплекс: з привокзальною площею (власне вокзалом),

колійним господарством, організацією пішохідних та транспортних потоків.

Городецьким були спроектовані будівлі готелю і театру в Тегерані. В цей же період на здочому зупинив свій вибір керівник держави Реза-шах Пехлеві, підшуковуючи архітектора для спорудження палацу своїй доньці.

Палац Шамс Городецький вирішив збудувати у стилі знаменитих арабських казок. Цей східний шедевр вийшов ніжним, легким і водночас зручним, був він пристосованим до жаркого клімату Персії.

*На світлинах:
палац Шамс та скульптура лева біля нього*

На жаль, палац іранського шаха виявився останнім шедевром Владислава Владиславовича.

Незадовго до смерті Городецький здійснює своє останнє полювання в район Мазендерану, що на південному узбережжі Каспійського моря. Зодчий планував відправитися і в гори Афганістану, але раптова смерть не дозволила здійснити задумане. 3 січня 1930 року в нього стався серцевий напад, того ж дня архітектор одійшов у вічність. Поховали великого киянина Лешека Дезидерія Владислава Городецького на римо-католицькому цвинтарі Долаб в Тегерані. Там на сірому камені викарбувано польською мовою:

S. † P.

WLADYSLAW LESZEK

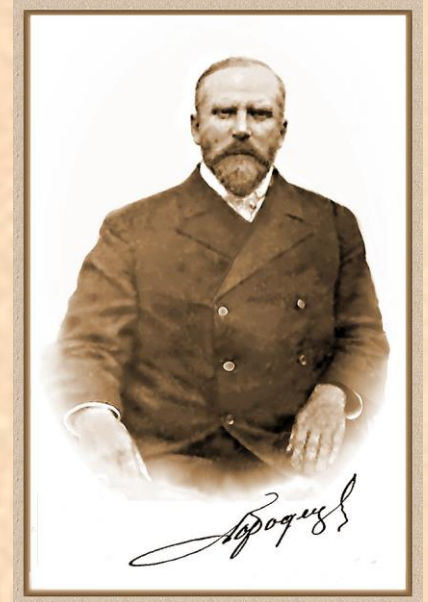
HORODECKI

PROFESOR ARCHITEKTURY

R. 23 MAJA 1863 ZMARL 3 STYCZNIA 1930

NIECH MU OBCA ZIEMIA

BEDZIE LEKK

Тобто: «Світлої пам'яті Владислав Лешек Городецький, професор архітектури. Народився 23 травня 1863 р. — помер 3 січня 1930 р. Нехай йому чужа земля буде легкою».

Удова, Корнелія Городецька, померла 1962 року в штаті Нью-Джерсі у США. Дочка Гелена після Другої світової війни осіла у Швейцарії, дочекалася онуків.

Творчість славетного архітектора за радянських часів не досліджувалася й не популяризувалася. Провиною зодчого вважався факт його еміграції. Справжнє повернення по смерті архітектора до міста, яке він любив і в якому прожив понад 30 років, стало можливим лише в 90-ті роки ХХ століття, коли про нього стали писати, зняли документальний фільм. Одна з найкрасивіших вулиць Києва, у проектуванні й будівництві якої Городецький брав безпосередню участь – колишня Миколаївська, – у 1996 році названа вулицею Архітектора Городецького. Встановлено пам'ятник нашому землякові й у місті Немирові Вінницької області (автор Я. Куленко), розроблено туристичний маршрут по місцях, пов'язаних з життям і творчістю В. В. Городецького на Вінниччині. Ім'я Владислава Городецького занесено до книги «100 найвідоміших українців», його шедевр – Будинок з химерами – увійшов до книги

«100 найвідоміших шедеврів України».

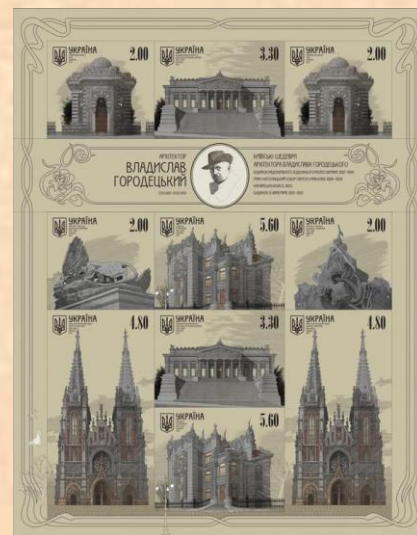
Пам'ять про Владислава Городецького – поляка за походженням, українця по духу – жива. У травні 2005-го, з нагоди 75-х роковин смерті зодчого, в Тегерані вшанували його пам'ять міжнародною науковою конференцією.

До популяризації творів Городецького активно долучилися також історик та письменник Дмитро Малаков разом з київським видавництвом «Грані-Т»: у 2008 р. вийшов друком розкішний фотоальбом «Городецький. Виклик будівничого», а 2011 р. — путівник «Тринадцять київських зустрічей з Городецьким». До 150-річчя від дня народження зодчого видавництво «Кий» підготувало друге, виправлене і майже удвічі розширене видання «Архітектор Городецький. Архівні розвідки» Дмитра Малакова. До речі, книга Олеся Ільченка «Місто з химерами», присвячена митцю та його творчості, увійшла до п'ятірки фіналістів конкурсу «Книга року Бі-бі-сі — 2009» та посіла I місце у номінації «Документалістика» в рамках конкурсу «Найкраща українська книга — 2010»

До ювілею Городецького вийшла постанова Верховної Ради України від 16 травня 2013 року №267-VII «Про відзначення 150-річчя з дня народження Владислава Городецького».

Творіння зодчого слугують людям більше століття та ще довго будуть слугувати, тішити естетичні уподобання не тільки нам, а і прийдешнім поколінням. Унікальна акустика залу Миколаївського костелу дозволяє цінителям органної музики насолоджуватися широким тембровим діапазоном інструменту, на якому виконуються як твори сучасних композиторів, так і старовинна музика. Згідно інтернет-опитуваннями орган Миколаївського костелу входить в десятку кращих в Європі. Будинки з химерами є візитівкою не тільки Києва, а й України для зарубіжних гостей.

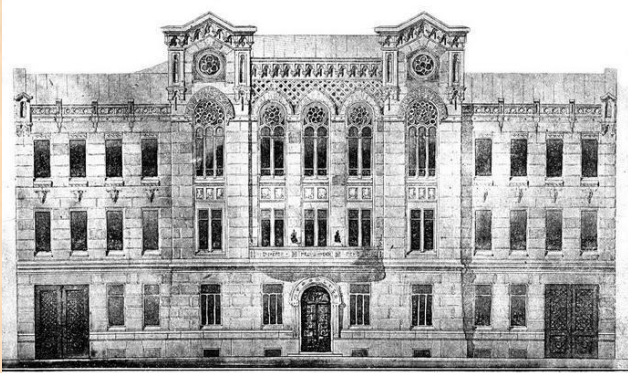
Творча біографія Городецького ще не дописана. Істориків архітектури, швидше за все, чекає ще багато сенсацій. Наприклад, є версія, що перед смертю Владислав Владиславович отримав завдання розробити генплан Тегерана та напрям розвитку міст Персії. Не все достеменно відомо і про будинки, що будувалися за проектами

Городецького в Україні. Правду про творчий спадок Владислава Владиславовича ще належить з'ясувати.

Деякі роботи В. В. Городецького

*Оформлення фасаду будинку Товариства швидкої допомоги,
м. Київ, вул. Рейтерська, 22*

м. Черкаси, Блакитний Палац

м. Умань, жіноча гімназія

*м. Черкаси, єврейська гімназія.
В 1988 році передано дитячій художній
школі імені Д. Г. Нарбути*

Джерела, які є у фондах НТБ

- Івашко, Ю. Східні впливи в київському модерні [Текст] / Ю. Івашко // Світогляд. - 2009. - № 5. - С. 64-67.
- Класик київської архітектури [Текст] // Наука і суспільство. - 2004. - № 5-6. С. - 18-19.
- Малаков, Д. Владислав Городецький - зодчий трьох країн [Текст] / Д. Малаков // Хроніка-2000. - 2009. - № 80. - С. 601-614.
- Маленко, А. Владислав Городецький : Дерзость и убеждения [Текст] / А. Маленко // Личности. - 2011. - № 9. - С. 104-119.
- Мальчик, Н. Владислав Городецький: молчание химер [Текст] / Н. Мальчик // Караван историй Украина. - № 01. - 2012. - С. 154-167.
- Скібіцька, Т. Авангард модерну: польські архітектори у Києві межі ХІХ-ХХ століть [Текст] / Т. Скібіцька// Хроніка-2000. - 2009. - № 80. - С. 588-600.
- Сто найвідоміших українців [Текст] / Під загальною редакцією доктора філософських наук, кандидата історичних наук Ю. Павленка. – К.: ТОВ «Автограф», ТОВ «КД «Орфей», 2005. – С. 337 – 342.

Використані електронні джерела

- Про відзначення 150-річчя з дня народження Владислава Городецького Постанова Верховної Ради України від 16 травня 2013 року №267-VII [Електронний ресурс] : сайт «ВЕРХОВНА РАДА УКРАЇНИ офіційний веб-портал». - Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/267-18> /. Назва з екрана.- Дата перегляду 23.03.2018.
- 10 уникальных фактов о Николаевском костеле в Киеве. По материалам статьи Марины Болтинской, опубликованной на сайте *lyonl.com* [Электронный ресурс] // «vokrugsveta.ua» : веб-сайт. – Электрон. текст. данные. - Режим доступа: <https://vokrugsveta.ua/unique/5-unikalnyh-muzeev-ukrainy-26-08-2016>. - Назв. с экрана. - Дата просмотра 10.03.2018.
- 60 хвилин для Дмитра Малакова [Електронний ресурс] // «ГРАНІ-Т» : веб-сайт. – Електрон. текст. дані. - Режим доступу: <http://www.grani-t.com.ua/about/news/3263>. -

Назва з екрана. - Дата перегляду 23.03.2018.

File:House with Chimaeras RU.JPG [Електронний ресурс] / Олександр Ільїн // «WIKIMEDIA COMMONS» : веб-сайт. - Електрон. текст. дані. - Режим доступу: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:House_with_Chimaeras_RU.JPG?uselang=uk. -

Назва з екрана. - Дата перегляду 22.03.2018.

File: Санкт-Петербург ХХ века. Императорская Академия художеств. Jpg [Электронный ресурс] / автор unknown // «WIKIMEDIA COMMONS» : веб-сайт. - Электрон. текст. данные. - Режим доступа: [https://commons.wikimedia.org/wiki/File: Санкт-Петербург_начала_XX_века._Императорская_Академия_художеств.jpg](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Санкт-Петербург_начала_XX_века._Императорская_Академия_художеств.jpg). - Назв. с экрана. - Дата просмотра 27.03.2018.

Архітектор Городецький [Електронний ресурс] / Дмитро Малаков // «alyoshin.ru Архитектура История» : веб-сайт. - Электрон. текст. дані. - Режим доступу: http://www.alyoshin.ru/Files//publika/malakov/malakov_gor_02.html. - Назва з екрана. - Дата перегляду 26.03.2018.

Архитектура имперского Киева. Лешек Дезыдерий Владислав Владиславович Городецкий архитектор (23.V.1863, Шелудьки — 3.1.1930, Тегеран) [Электронный ресурс] / Борис Ерофалов-Пилипчак // «alyoshin.ru Архитектура История» : веб-сайт. - Электрон. текст. данные. - Режим доступа: http://www.alyoshin.ru/Files/publika/erofalov/imner_21.html. - Назв. с экрана. - Дата просмотра 28.03.2018.

Аудіокнига.UA «100 найвідоміших шедеврів України 094. Будинок з химерами В. Городецького [Електронний ресурс] / Щ. Ламонова, Т. Романовська, М. Русяєва, В. Рябова та ін. - Київ: Автограф, 2004. - 496 с// «YouTube UA» : веб-канал. - Режим доступу: https://www.youtube.com/playlist?list=PL47_m_Ga4Aec2Dcw3Ete94mRzsbA4fVhF. - Назва з екрана. - Дата перегляду 27.03.2018.

Байковое кладбище, часть 1 [Электронный ресурс] // «Be the story, be the change Интеллектуальный лайфстайл онлайн-журнал» : веб-сайт. - Электрон. текст. данные. - Режим доступа: <http://surfingbird.ru/surf/bajkovo-kladbishche-chast-1--iAw47f125#.WwscplmrFLIU>. - Назв. с экрана. - Дата просмотра 28.03.2018.

Владислав Городецкий (1863-1930 гг.) [Электронный ресурс] / «Histori» : веб-сайт. Электрон. текст. данные. - Режим доступа: <https://history.vn.ua/book/person/61.html>. - Назв. с экрана. - Дата просмотра 28.02.2018.

Владислав Городецкий: неизвестный известный киевлянин /Екатерина Криконюк// [Электронный ресурс] // «LIVEJOURNAL» : веб-сайт. Электрон. текст. данные. - Режим доступа: <https://kulupa.livejournal.com/115629.html>. - Назв. с экрана. - Дата просмотра 28.02.2018.

Владислав Городецкий: ювелир и охотник из «Дома с химерами» [Электронный ресурс] /Алена Каташинская // «КОМСОМОЛЬСКАЯ ПРАВДА В УКРАИНЕ» : веб-сайт. Электрон. текст. данные. - Режим доступа: <https://kp.ua/life/455788-vladyslav-horodetskyi-yuvelyr-y-okhotnyk-uz-doma-s-khymeramy>. - Назв. с экрана. - Дата просмотра 27.03.2018.

Городецький Владислав. Архітектор з химерами [Електронний ресурс] / Т. І. Мілащенко, Н. І. Фоміна // «Міська спеціалізована молодіжна бібліотека «Молода гвардія» : веб-сайт. - Електрон. текст. дані. - Режим доступу: <http://msmb.org.ua/biblioressursi/bibliografiya/osobistosti/gorodetskyiy-bladislav-arhitektor-z-himerami/>. - Назва з екрана. - Дата перегляду 26.03.2018.

Детектив модерну. Там, де немає химер [Електронний ресурс] // «Київ інтересний» : веб-сайт. - Електрон. текст. дані. - Режим доступу: <https://www.interesniy.kiev.ua/detektiv-modernu-tam-de-nemaye-himer/>. - Назва з екрана. - Дата перегляду 28.03.2018.

Деякі цікаві факти про київського архітектора Владислава Городецького з книги зоолога Миколи Шарлеманя «Шарлемань Н. В. Природа и люди Киевской Руси. Воспоминания. Автобиография. Переписка» [Електронний ресурс] / Maria Ts Владелец// «Київ відкриває тайни / Київ відкриває таємниці» : веб-сайт. - Електрон. текст. дані. - Режим доступу: <https://plus.google.com/communities/104886252077364000384/stream/971c519d-e3b3-4c37-9f1b-0da342b90cc4>. - Назва з екрана. - Дата перегляду 27.03.2018.

Еліо Саля [Електронний ресурс] // «Вікіпедія Вільна енциклопедія» : веб-сайт. - Електрон. текст. дані. - Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/Еліо_Саля. - Назва з екрана. - Дата перегляду 20.01.2018.

Життя «химерного» архітектора [Електронний ресурс] / Марія Приходько // «МЕГАПОЛІС життя у великому місті» : веб-сайт. - Електрон. текст. дані. - Режим доступу: <https://mega-polis.in.ua/kyuiv-i-spadok-hymernogo-arhitektora/>. - Назва з екрана.

- Дата перегляду 20.03.2018.

Загадки старой кенасы, в которой размещается Дом актера: потолок для связи с космосом и дверь, которую мог открывать только Городецкий. Что скрывает за закрытыми дверями еще одно детище знаменитого архитектора Городецкого [Электронный ресурс] / Александр Марущак // «Сегодня LIFESTYLE» : веб-сайт. Электрон. текст. данные. - Режим доступа: <https://www.segodnya.ua/lifestyle/fun/zagadki-staroy-kenasy-v-kotoroy-razmeshchaetsya-dom-aktera-potolok-dlya-svyazi-s-kosmosom-i-dver-kotoruyu-mog-otkryvat-tolko-gorodeckiy-982369.html>. - Назв. с экрана. - Дата просмотра 28.03.2018.

Загинула не дочка, а коханка — і не в озері, а на полюванні [Электронный ресурс] // Gazeta. Ua : веб-сайт. - Электрон. текст. дані. - Режим доступу: https://gazeta.ua/articles/history-journal/_zaginula-ne-dochka-a-kohanka-i-ne-v-ozeri-a-na-polyuvanni/500526. Назва з екрана. - Дата перегляду 04.02.2018.

Зодчі України кінця XVIII – початку XX століття. Бібліографічний довідник [Электронный ресурс] / Володимир Тимофієнко // «alyoshin.ru Архитектура История» : веб-сайт. - Электрон. текст. дані. - Режим доступу: http://www.alyoshin.ru/Files/publika/timofienko/tim_zodchi_009.html#gorodetsky. - Назва з екрана. - Дата перегляду 28.02.2018.

Как прогуляться по Киеву с чашкой кофе под ручку [Электронный ресурс] / Станислав Цалик // «Большой Киев» : веб-сайт. - Электрон. текст. данные. - Режим доступа: <https://bigkiev.com.ua/content/kak-progulyatsya-po-kievu-s-chashkoy-kofe-pod-ruchki>. - Назв. с экрана. - Дата просмотра 22.03.2018.

Караимская кенаса [Электронный ресурс] // «ТУРЫ, ЭКСКУРСИИ, ДОСТОПРИМЕЧАТЕЛЬНОСТИ КИЕВА» : веб-сайт. - Электрон. текст. данные. - Режим доступа: <http://www.gorodkiev.com/karaimskaya-kenassa.html>КИЕВ. - Назв. с экрана. - Дата просмотра 20.03.2018.

Караїмська кенаса у Києві [Электронный ресурс] / Orysyа // «Український центр. Український Форум: Релігія» : веб-сайт. - Электрон. текст. дані. - Режим доступу: <http://www.ukrcenter.com/Форум/87618/Караїмська-кенаса-у-Києві>. - Назва з екрана. - Дата перегляду 26.03.2018.

Католический костел св. Николая. Римско-католические храмы Киева: часть 3

[Электронный ресурс] // «ТУРБИНА.РУ КРУПНЕЙШЕЕ РУССКОЯЗЫЧНОЕ ТУРИСТИЧЕСКОЕ СООБЩЕСТВО» : вэб-сайт. - Электрон. текст. данные. - Режим доступа: <http://turbina.ru/guide/Kiev-Ukraine-112309/Zametki/Kostel-sv-Nikolaya-Rimskokatolicheskie-khramy-Kieva-tchast3-55953/photo1407508/>. - Назв. с экрана. - Дата просмотра 10.03.2018.

Киев, Городецкий, Костел Св. Николая [Электронный ресурс] / zalgalina // «LIVEJOURNAL» : вэб-сайт. - Электрон. текст. данные. - Режим доступа: <https://zalgalina.livejournal.com/62141.html>. - Назв. с экрана. - Дата просмотра 28.03.2018.

Киевский «Гауди» Владислав Городецкий родился 150 лет назад [Электронный ресурс] // «ГОЛОС СТОЛИЦЫ слушай чтобы знать 106 FM» : вэб-сайт. - Электрон. текст. данные. - Режим доступа: https://gs.fm/archives/20130604/754619/kievskj-gaudi-vladislav-gorodeckij-rodilsja-150-let-nazad_754626.html. - Назв. с экрана. - Дата просмотра 27.03.2018.

Київ. Будинок з химерами [Электронный ресурс] / golovach_igor // «ФОТО — ПОДОРОЖІ ПО СВІТУ» : веб-сайт: - Электрон. текст. дані. - Режим доступу: <http://uainfo.org/blogosphere/puteshestvia/1478842208-kiyiv-budinok-z-himerami-fotorodorozhi-po-svitu-.html>. - Назва з екрана. - Дата перегляду 10.03.2018.

Киянин Городецький [Электронный ресурс] / Дмитро Малаков // «ГРАНІ-Т» : веб-сайт. - Электрон. текст. дані. - Режим доступу: <http://grani-t.com.ua/themes/3403>. - Назва з екрана. - Дата перегляду 23.03.2018.

Костел Святого Миколая [Электронный ресурс] / «МОЯ УКРАЇНА» Пізнавальний інтернет-журнал : веб-сайт - Электрон. текст. дані. - Режим доступу: <https://myukraine.org.ua/kostel-svyatoho-mykolaya/>. - Назва з екрана.- Дата перегляду 20.03.2018.

Костел святого Николая, Киев. Описание, фотографии, цены и отзывы [Электронный ресурс] // «all-Ukraine Информационный туристический портал» : вэб-сайт. - Электрон. текст. данные. - Режим доступа: <https://all-ukraine.com.ua/ru/object.html?id=1593>. - Назв. с экрана. - Дата просмотра 10.03.2018.

Куда в Киеве тянулись на сладкое [Электронный ресурс] / Станислав Цалик // «Большой Киев» : вэб-сайт. - Электрон. текст. данные. - Режим доступа:

<https://bigkiev.com.ua/content/kuda-v-kieve-tyanulis-na-sladkoe>. - Назв. с экрана. - Дата просмотра 22.03.2018.

Лютеранский квартал [Электронный ресурс] / Ю. Парамонов // «Об Одессе с любовью. Проект Ю. Парамонова» : веб-сайт. - Электрон. текст. данные. - Режим доступа: http://obodesse.at.ua/publ/ljuteranskiy_kvartal/1-1-0-96. - Назв. с экрана. - Дата просмотра 27.03.2018.

Модерн: декоративна вишуканість образів [Электронный ресурс] //: «MOZOK.CLICK» : веб-сайт. – Електр. текст. дані. - Режим доступа: <https://mozok.click/1715-modern-dekorativna-vishukanst-obrazv.html>. - Назва з екрана. - Дата перегляду 10.03.2018.

О Владиславе Городецком... кратко [Электронный ресурс] / Kulupa // «LIVEJOURNAL» : веб-сайт. - Электрон. текст. данные. - Режим доступа: <https://kulupa.livejournal.com/115378.html>. - Назв. с экрана. - Дата просмотра 28.03.2018.

Охотник, фантазер и его дома. Цикл «Знаменитые киевляне» [Электронный ресурс] / Татьяна Бородина // «online magazine Elegant New York» : веб-сайт. - Электрон. текст. данные. - Режим доступа: <http://elegantnewyork.com/gorodeckiy-kiev/>. - Назв. с экрана. - Дата просмотра 27.03.2018.

Памятник архитектору Владиславу Городецкому [Электронный ресурс] // «В Киеве» : веб-сайт. - Электрон. текст. данные. - Режим доступа: <http://vkieve.net/pamyatniki-izvestnym-lichnostyam/pamyatnik-vladislavu-gorodeckomu>. - Назв. с экрана. - Дата просмотра 27.03.2018.

Памятник архитектуры — доходный дом 1895-1897 годов в г. Киеве [Электронный ресурс] / Aleksis // «www.shukach ШУКАЧ» : веб-сайт. - Электрон. текст. данные. - Режим доступа: <https://www.shukach.com/ru/node/40662>. - Назв. с экрана. - Дата просмотра 22.03.2018.

Пам'ятник архітектору Городецькому (Київ) [Электронный ресурс] //: сайт «wikimaria Карта, створена вами!» : веб-сайт. – Електр. текст. дані. - Режим доступа: <http://wikimaria.org/7362604/uk/Пам-ятник-архітектору-Городецькому>. - Назва з екрана. - Дата перегляду 28.03.2018.

Популярна історія спецпроект. 100 видатних особистостей в історії України. 12 квітня, 2016. Короткі розповіді про людей, які визначили хід історії з часів Русі і до

наших днів. Владислав Городецький (1863-1930) Архітектор [Електронний ресурс] // «Новое время» : веб-сайт. – Електр. текст. дані. - Режим доступу: <https://nv.ua/ukr/project/istoria-100-vydayushchikhsya-1-40004783.html>. - Назва з екрана. - Дата перегляду 29.03.2018.

Признание в любви. Цикл «Знаменитые киевляне» [Электронный ресурс] /Татьяна Бородина// «online magazine Elegant New York» : веб-сайт. - Электрон. текст. данные. - Режим доступа: <http://elegantnewyork.com/kiev/>. - Назв. с экрана. - Дата просмотра 27.03.2018.

Серый дом на Банковой. Владислав Городецкий [Электронный ресурс] / zalgalina // «LIVEJOURNAL» : веб-сайт. - Электрон. текст. данные. - Режим доступа: <https://zalgalina.livejournal.com/107364.html>. - Назв. с экрана. - Дата просмотра 28.03.2018.

Фотогалерея проектов [Электронный ресурс] // «ФАБРИКА КРЕСЕЛ ДЛЯ ЗРИТЕЛЬНЫХ ЗАЛОВ» : веб-сайт. - Электрон. текст. данные. - Режим доступа: <http://premera-kiev.com.ua/#projects>. - Назв. с экрана. - Дата просмотра 27.03.2018.

Фотозвіт №2: Зимові Черкаси [Електронний ресурс] / UK_UA // «WE.ORG.UA» : веб-сайт. – Електр. текст. дані. - Режим доступу: <https://we.org.ua/malovnychi-kutochky-ukrayiny/cherkaska-oblast/fotozvit-2-zymovi-cherkasy/#imageclose-6333>. - Назва з екрана. - Дата перегляду 28.03.2018.

Хвойка Вікентій В'ячеславович [Електронний ресурс] // «Wikiwand» : веб-сайт. – Електр. текст. дані. - Режим доступу: http://www.wikiwand.com/uk/Хвойка_Вікентій_В%27ячеславович. - Назва з екрана. - Дата перегляду 27.03.2018.

ДЯКУЮ ЗА УВАГУ!

Автор ідеї віртуальної бесіди бібліотекар I категорії відділу обслуговування навчальною літературою НТБ Бондар О. І.